

Asasaq toqukkut qimaguppat

Aliasunneq
pillugu

6.-7.-8. klassinut atuartitsinermi atortussaq

Per Bøge-mit

*Asasaq
toqukkut
qimaguppat*

Aliasunneq pillugu

6.-7.-8. klassinut atuartitsinermi atortussaq

Per Bøge-mit

Aliasunneq pillugu
kolofon

Imarisai

Aallaqqaasiut	14
Innunerup kaavinnera	18
Misigissutsit	23
Annaasaqarneq	35
Toqu	44
Immissinnut paarigitsi	48

Tamatsinnut attuumassuteqarpoq

Ukiut tamaasa qallunaat meerartaat 4000-it sinneqartut ataataminik anaanaminnilluunniit annasaqartarpot.

Angajoqqaat nappaammik, ajunaarnernik, immiornernilluunniit toqquteqartarpot.

Aamma inuit allat pingaaruteqartut aanaa aataa, qatanngutit imaluunniit ikinngutit annaaneri meeqqat misigisaqarfisarpaat. Meeqqattaaq allatigut aamma "annaasaqartarpot": avitoqartillugu, nuuttoqartillugu, suliffissaaleqisoqartillugu, imaluunniit allanik pisoqartillugu. Pisut tamakku tamarmik pissutaallutik piffissap ilaani meeqqap ulluinnarni atugai allangortarpot, taamalu toqqisisimanera avatangii-serlu sungiusimasaq uiverninngortarluni.

Ataqatigiinneq meeqqap misigisaani taamaattuni qanoq ittuniluunniit, annasaminnik aliasuuteqalisuteqartarpot.

Pisuni taamatut ittuni meeqqat ikiunngikkutsisigit, tassaalertarpot nukissaaruttutut misigisartut. Uatsinninngarnit iliuuseqarnissamut periarfissaat annikinnerusarpoq, taamalu uagut piumasaannarput maliilugu qanoq iliuuseqarnitsinnut malerutiinnalertarlutik.

Meeqqat inuunerminni naalliunnartunik misigisaqaraangamik uagullu nalunaarutaat paassisagutsigit, avatangisiminnik annertunerusumik maluginiarneqarnissaq pisariaqartittarpaat.

Meeraq inuunermini pingaaqtitaminik annasa-

qarpat anniaataanut annertuumut illorsinnaanganilarput. Kisianni piffissami ajornartorsiorfigisaani najuilluta kingunerlutsitsinissaanik pinngitsoortitsiniarsinnaavugut. Anniaatigisa pillugu oqarnissamut sapernata akueralugu toqqisisimatillugulu pigutta.

Ilinniartitsisup iliuuserisinnaasaa

Ullutsinni meeqqat atuarfimmi sulisut qanilaartumik attaveqarfinginissaat pingaaruteqarpoq. Ilinniartitsisut ulluinnarni meeqqat inuuneranni annertuumik isumaqarluartumillu isumalluutitut atorneqarsinnaaler-nikuupput.

Taama iliorsinnaaneq inatsimmi imaluunniit atuarfiup anguniagaani erseqqisumik oqaatigineqangilaq.

Tassaniipporli.

Ilinniartitsisut meeqqat piginnaasaminnik nittarsaassiniisaannut toqqisisimasumik pisinnaatitsinikut pilersitsinissamik peqataalluarsinnaertik qualrutigissanngikkaat neriuarpooq. Aamma meeqqat annertuumik aliasuuteqarnerini iliuuseqarfingerisigut.

Atuartoq toqukkut qimaguppat, atuarfit ilaanni erfalasumik qiteqqusimatisisoqartarpoq. Allani atuartut tamarmik angerlartinneqartarpot. Amerlasuut nipaallisiaannarlutik iliuuseqartarpot.

Kisianni kiserliorluni aliasunneq ajunngila? Sooruna pisumi taama ittumi aliasunnerup eqqartornissaa paqumigineqartartoq?

Qularnaateqanngilarli angajoqqaat tamarmik aamma inersimasut allat, meeqqat aliasuutaat annikitsut annertuullu pillugit, qanilaartumik asannittumillu meeqqanut ajunnginnerpaamik iliuseqarnissaminut eqqarsaateqartartut. Inersimasut amerlapput isumaqartartut meeqqat aliasuutimik pissutigisaat pugorniapallakkuniku pitsaunerussasoq, inuunertik ingerlateqqipallanniassammassuk.

Alla aamma ilinniartitsutut eqqarsaatigisassaq pingaaruteqarunavissoq tassaavoq uagut ilinniartitsutut isumassuisutut meeraq aliasuttoq naammatoorutsigu taavaa inuup ulluinnarni inuuneranut akuliussinnaanerput atorsinnaagutsigu.

Kisianni paasissallugu pingaaruteqartorujussuvooq meeqqat inersimasullu malugineqarnissamik, tusarneqarnissamik, paasineqarnissamillu pisariaqartitsisarmata. Pingaartumik pisuni inuunitsinni aliasummik annertuumik eqqorneqarfitsinni.

Ungasittutut pissuseqarneq nipangersimanerlu

Meeraq ataataminik anaanaminilluunniit annaasaqsimasoq pisumi ajornartorsiorfigisaani avatangii-situt qaninnertut taassuma ataani atuarfimmi ungasittutut nipangersimasutullu pissuseqarluta pigutta taava kiserliortilissavarput.

Aappaasoq qimagaasoq aapparminik annaasaqar-simanermik sakkortuumik eqqugaavoq. Avatangiisit nipaatumik qisuararpata, taava marluullutik marloriaammik eqqugaassapput.

Qanorluunniit qanilaartumik iliuuseqarniarnata aalajangeraluarutta, taava inersimasutut meeqqatta pisariaqartitaanik qisuariaeqlarnissarput uatsinne-ereertarpoq, aamma taamatut ippoq meeqqamut inutut isumassuisutut inississinnaaniassagutta.

Atuarfimmi meeqqap qanillugu attaveqarfingisinaasaanik saaffissaqarpat, taannalu qanilaarnermik isumassuinermillu meeqqamut takutitsisinnaappat, tassani aaqqiissutit atoraanni pitsaassagaluaqaaq. Aaqqiissutaalluarsinnaasutut tullertut taasinnaasarput tassaavoq minnerpaamilluunniit qulakkiissagat-sigu nammineq pisinnaangnikkutta suliassaq allamut tunniutissallugu.

Meeqqat pinngortitaassutsiminnit pigisarpaat unammilligassat nutaat pisullu oqimaatsut qaanger-niarnissaannut pikkoriffeqartarneq. Ajornartorsiutnik aaqqiiniallaqqissuupput, takorluugaqartarlutik, toqqaanartumik pissuseqartarlutik paasisaqarus-tuullutillu, imminnut upperisarput, suliarinnittarlutik, aamma ikiortissaminnik ujaasisarlutik.

Kukkusumik ingerlalerfiukkajuttartoq tassaavoq, uagut inersimasut isumaqartaratta meeqqat sinnerluit ilisimasaqarnerulluta.

Meeqqat inersimasunik suleqateqarnerminni naammagittartuupput qajassuussikkajuttarlutillu. Aam-

ma tatiginartuupput allaat nammineq pisariaqartita-minnik naqisimannittarput, tassani malugigaangamikku inersimasoq qanilaarsinnaanermik isumassu-inermillu takutitsinssaminut sapiuffeqartoq.

Meeqqap inersimasunut apeqqutigisani inersimasup oqimaarsarfigigaa malugiguniuk, taava meeraq apersonunnaassaaq.

Taama meeqqat soqtigittartigisarput.

Meeqqat aliasunnerat

Meeqqat aliasunnermit aliasugunnaarnermullu misi-gisatik uteqqiaffigisarpaat, taannalu piginnaasartik atorlugu avatangiisiminnit pisoq misigisartik anner-tooq tuppatisartillu puiguinnarsinnaavaat. Aap im-maqa aamma paasiuminaatsitaminnik isumaliuler-sinnaallutik, tassalu annertuumik eqqugaanatik.

Aatsaaginnanguaq pisut pillugit qasorujussuit nalornisorujussuillu takugutsigit, kinguninguatigut nuannaqaalutik tiguartisimaqalutillu pinngualersi-mut takusarpagut.

Meeqqat eqqarsariartaatsimikkut oqaatsinillu atuisinnaanikkut inerikkiartornerminni toqup toqullu isumaanik paasinnikkiartulertarput. aappaatigulli apeqqutaasorujussuulluni meeqqap mikinermini aliasunneq misigisimaneraa. Meeraq tamatuminnga misigisaqluni atassuteqarsimaguni, taava inuunermini kingusinnerusukkut pissusissamisoortumik aliasun-nerup misigisinnanera ajornannginnerusumik iser-figisinnavaavaa.

Akerlianilli meeraq aliasunnerup akuerineqangin-neranik misigisimasoq nipaalliartulersinnaavoq, ilaa-tigullu qaniganit toqqaannartumik isumagineqa-nitsutut misigisinnalluni.

Meeqqat aliasunneq inersimasutulli atorneq ajor-paat. Silassorissutsimikkut misigissutsimikkullu ine-riartornerat ukiuminnut nalequttoq tunngavigi-sarpaat, taamaalillutik piginnaasaat misilittagat qanoq ukioqneri alajangiisuullutik meeqqamut angusaqarfiusarluni.

Taamaattumik oqaatineqartartut nalinginnaasut meeqqat annaasaqarnermik aliasunnerannillu paa-sinnittaasiannut tunngasut meeqqap qisuaratigi-sartagaanut paasinninerunissamut iluaqtaasinnaap-put.

Marlunniit sisamanik ukiullit

Meeqqat mikisut toqu killiliisummat paasisinnaa-neq ajorpaat. Ataata anaanaluuunniit toqoreersoq im-minut uteqqissinnaangimmat paasisinnaangilaat. Annilaangallutik misigisarpaat asasaminnit qimaga-alutik avissaarnertik. Apeqqutinik akiuminaatsunik sapernartunillu apereqqajaasarput, taakkulu piffissa-mi kaaviiartumi paasinnittariaatsiminniitikkajuttar-

paat. Inuuneq uteqattaariner mik imaqrpoq: makip-punga, eqqumavunga, innaqqippunga. Ataata anivoq, aamma aggeqqissaq.

Taamaattumik apeqquit akiuminaatsut imaaattut: "qaqgu ataata uteqqissava?" meeqqami ataatamik annaasaqarsimasumi sulilu atualersimangitsumut apeqquaapput nalinginnaasorujussuit. Meeqqat taamatut ukiullit soqutaangilluinnartunik imminnut pisutinnermik naalliuuteqalersinnaapput, imaluuniit eqqarsaatnik angakuakkatut ittunik pilersis-sinnaallutik: "aqqusinikkut arpallunga ikaarsi-mangitsuuguma taamatut pisoqarsimassanngikku-luarpoq".

Tallimaniit qulinnguanik ukiullit

Meeqqat taamatut ukiullit paasisinnaalluarpaat toqusoq utertinneqarsinnaanngitsoq. Namminnerli toqusinnaanertik takujminaatsittorujussuusarlugu. Nalinginnaasuovoq toqu inuttut takorloortaramikku.

Toqunganerup qanoq ittuunera annertuumik eq-qarsaatigisarpaat. Akuttunngitsumik takorluukkat piviusullu akuleriissittarpaat, taamaammat pivius-nik paasitinneqartarnissartik pisariaqartittarpaat.

Ukioqqortusiartornertik malillugu pisuni pissu-tasut eqqarsaatigisorujussuannortarpaat, aammalu pisimasumi eqqortunik eqqunngitsunillu oqaaser-taliinissamut ujaasillutik nukippassuit atorsinna-asarlugit.

Oqaasiararpassuarnik atorfissaqartitsisarput, aam-malu misiginikuusamik oqaasinngortinnissaat pi-sriaqartittarlugu.

Meeqqat qulit missaani ukiullit aliassumminnik qisuariaatigisartagaasa nalinginnaerpaat ilagaat annilaanganeq, eqqaamasat sakkortuut, sinnarli-or-tarneq, nikallunganeq, erinisunneq maqaasinerlu, kamak, malugeqqusaarnermillu pissusilersorneq, pisutinneq, imminut ajorineq, kanngusunneq, atuarfimmi ingerlanerlorneq, aamma timikkut ip-pigisat.

Meeqqat annerit inuu-suttaaqqallu

Meeqqat qulit misaanni ukioqaleraangamik toqu-mut paasinnikkiartulernerat aallartittarpaq, tamatu-malu ungasinnerusumut isumaannut. Tamanna annertunerusumik eqqarsarluarsinnaanerulernermut atatillugu ineriartorneranni pisarpooq, taamalu ineri-simanerulerlartulik.

Taamatut ukioqarnerminni angajoqqaaginnaan-gitsut aammali inuit allat meeqqamut pingaaru-teqalerterput. Silarsuaat anginerulersarpoq. Allanulu inunnut, uumasunut, pigisanut, sumiiffinnullu amerlanerusunut attuumassuteqaleriartornerat malil-lugu aamma annerusumik minnerusumilluunniit ali-asunnermik maqaasinermillu nassataqartitsisarlutik.

Meeqqat taama ukioqaleraangamik ulluinnarni

qanigisatik pigisallu imminnut attuumassuteqartut, ulluinnarnilu imminnut sunniuteqartartut sakkor-tuumik aliasutigisinnaasarpaat.

Nalinginaavoq meeqqat qitsuaqqap toqunera iti-suumik aliasutigisarmassuk, illuatungaani aana-gisap aatagisalluunniit toqunera attortissutiginngit-sutut pigaa.

Aliasunneq qanorluunniit ittuugaluarpat pisumut meeqqat toqqaannartumik qisuarialtarput. Aliasuutip piviusumik misigissutsikkut tamakkiisumik takkun-nera ingerlaannartumik misigisarpaat, tamatumani misigisarpaattaaq inersimasut misigissutsiminnik uninngatisineri.

Nammineernerulerneq akerliliisarnerillu

Inuu-suttaaranngorneq meeqqamut killiffuvoq pi-nngaarutilik. Angerlarsimaffimminkinngaanniit nam-mineernerulerlartarput, aammalu oqaassisqaqtunut na-linginnaanngitsunut tamanut, inersimasunullu pi-nngaaruteqartunut aalassassimaartaaruteqartarlutik. Siunissami inersimasutut inuulernissaminut anner-tusiartuinnartumik asannitsimik kinaassusaat atiar-tulertarpaat.

Naak inersimasunngornissamut tamanna piareer-sarfagalugu aallukkaluarlugu, taamaattoq ulluinnarni inuunerminni suli arlaqartunik amigaateqartarput, tassalu oqaatsit isummalleri imarisai suli nalornissuti-gisaramikkit. Pingartumik misigissutsinut tunngas-suteqartut ilaannut, tassalu oqaatsit paasinartunik taanissaat ajornakusoortittaramikkit.

Meeqqani taamatut ukiulinni, angajoqqaanik qa-nigisanilliunniit annaasaqarnermi nalinginnaasu-sarpoq inuk annaasartik sorsuarlerlarmassuk ima-luuniit kusanartumik eqqartortarlugu.

Toqusumut kamannertik pakatsinertilluunniit oqaatigerusunneq ajorpaat, tassalu tamanna meeqqap aliasunnerani avatangiisigisat qanoq pissuseqarnis-saminnut nalornissutigilertagaat.

Meeqqat ilaannut ima kinguneqarsinnaasarpaq, tassa inuu-suttaanngorneq inersimasutullu inuu-lernerminnun toqukkut annaasamik ajunngitsumik takorloortarneri nassatarisinnaagamikkit, taamaalil-lutik iperaruminaatsilersinnaallugit, namminnerlu kinaassutsiminnik nassaarniarnerminnun akornutig-ilersinnaasarlugu.

Annertuumik annaasaqarnerup aliasunnerujus-suullu ineriartorneq nalinginnaasoq aporaatsissin-naavaa, tamannalu meeqqami avatangiisiinilu isu-malluutinik amerlanerusunik atuiffiunerulersinnaa-voq. Qaqtiguunngilaq piffissap ilaani ineriartorne-rata ilaa unittoorsinnaasarmat.

ASEQ ASSERSUUSIAANNAAVOQ NUISI

Nuanniitsunik puigiinnarnerit

Meeqqat aliasuutigisaminiinnerminni nammineerlutik ileqqulersuataat iluaquaatasinnaasarpuit, tassami nammineq sakkutut atorsinnaasaminik pigisaqartaramik.

Tassalu meeqqap aliasunnermini nuanniitsunik piiviusunik puiguiniaasinjaanermi piginnaasaqarnerat takusinnaassallugu pingaaruteqarmat.

Nuaniitsunik annernartunillu misigisaqarnermi, meeqqanut pissusissamisoorpoq nalinginnaasuulluni – aamma allatigut imminnut illorsorniarluktiq qisuaritarneri, aamma ilisimaneqarpoq ileqqoq taanna aamma inersimasunit atorneqartartoq.

Kimilluunniit inummik annaasaqarnitsinni tu-paqqalluta eqqarsaatersuattassamik misigissutsikkullu suliassaqalernitsinni piiviusunik puiguiniarnermi piginnaasaasarineqartoq annertunerusumik sulia-rinissatsinnut iluaqtigisinjaasarpalput. Meeqqalli ineriartornissa kingusinnerusoq eqqarsaatigalugu puigiinnarnerata unitsiinnarnissaa pinaveersima-tinneqartariaqarpoq, taamalu salluttornermik nappaateqalernikkut qisuarinarsinnaammatt – napparsi-masutut, aliasuummik qaqqumulluunniit puigiinnarluni piguni.

Sumiginnarneqarneq

Tamatta nalungilarput kammalaatinit sumiginnar-neqaraangatta qanoq misigisarluta, imaluunniit allanit qanigisatsinni avatangiisinit aamma inuu-suttuaraa-nitsinnit aapparisamit siumut nalunaarfingineqarnata qimagaanitsinni.

Misigissutsit taakku nuaniitsunik misigisaqaq-qinnitsinni eqqaaqqissinjaasarpagut. Pisullu ilaanni ima annertutigisinjaasarpuit, allaat misigissutsikkut qileruteqalernissatsinnut nutaanut akuliuppallaarna-veersaartarluta uteqqiinnginnissarpuit tassani qulakeerniarlugu.

Misigissuseq suli saakkortunerusoq tassa qimaa-gaanermik, kisiimiinnermik imaluunniit sumiginnar-neqarnermik misigineq meerarpassuit aamma inuu-

suttut meeraanerminni qanigisamik annaasaqartup aqqusaartagai.

Meeqqanut angajoqqaaminnik annaasaqarsima-nut sullissinerup ingerlanerani kræftimut akiui-niartuusugut meeqqanit qitiusumik oqaaseqaatit ilisi-masaqarfigilersimavagut.

Misigisaasa pingaernerit ilagaat qanigisat tungaa-nnit isumassuinikkut sumiginnarneqarsimanertik, tassalu angerlarsimafiuq tungaanit, atuarfimmit, ikinngutinit, timersoqatigijiffinnit il.il.

Sumiginnarneqarnermut ilisarnaataasarpuit mee-qqat nammineerlutik ikiorneqarnissaminnik saaf-figinninnissartik ajornartorsiutigisorujussuusarsima-gamikku, aammalu annaasartik pillugu qanigisamik oqaloqatiginissaat sapilertarsimallugu.

Qiasorujussuangornissartik annilaangagisarsima-vaat, imaluunniit pisumi qanoq iliornerminnik aqussinnaajunnaarinissartik annilaangatigisarsima-vaat, tassani misigissutsimik anisinnerini kisimik taamaassoralutik nalornilertarsimamgamik.

Qimagaasimasutut misignerat piffissap ingerla-reersimanerani saakkortuninngortarpog.

Meeqqat taakku ilaannut avatangiisiminnit ikior-tissamik amigaateqarnertik pissutigalugu qularnertik imminnut saatissimavaat. Imatut paasillugu, tassa nammeneq misigissutsitk nalornisigilersimallugit. Allat naammagittaannarniarsimapput tunuartiin-narlutilluunniit, aammalu ulluinnarni inuunertik sior-natigutut ingerlatiinnarnissaa misilitarsimallugu.

Kingusinnerusumi

ajornartorsiutit takkuttarput

Kræftimik akiuiiniarluta sulisususugut inersimasunik naammattuugaqakkajutarpugut annaasaminnik mee-qqatut aliasuttunik, kisiannili ajornartorsiutiminnik suliarinninnissaminnut ikiorserneqanngitsunik.

Ilaat ukiorpaalunni ingerlalluwartarput. Ullulli ilaanni katersugaq oqaasinngortinnejqarsimanngitsoq ima annertutigilfersimasarpog, akornutigisaq takkut-toorsinnaalluni.

Tamanna annaasaqarnernik nutaanik takkutto-qartillugu pisarpoq. Ilaqtariinni toqusoqartillugu imaluunniit pisunik assingusunik pisoqartillugu nam-mineq eqqaamasanut assingutitanik.

Ukiut arlallit qaangiutereerneranni inersimasunik ikiuineq suliaavoq oqimaatsorujussuaq. Ajoraluar-tumillu amerlasuut ikiorneqanginnerminni inuunerminnik aseruuteqangaatsiareertarsimapput.

Aliasunnerup ilusaa

Kräftimik akiuiniartut meeqqanik aliasuttunik sul-lissinerat misilittagaqarfivoq, tassanilu inuunerup pigisaata avaqqunneqarsinnaangitsup ilagaa aliasun-neq, aliasunnerullu misigissusai – ilaatigut kulturitut puigorneqarsimasutut imaluunniit pinngitsoorneqar-simasutut inissismalersimasutut isikkoqartoq.

Ileqqut upperisamilu periutsit siornatigut toqumut toqusoqarneranullu atatinneqartartut meeqqanit aamma pissusissamisortumik isigineqarlutik akuliuf-figitinneqartarnikuusimagaluarpot, ullumikkumullu naleeqiullugu ilaqtariinni inooriaaseq qanilaarfi-unerulluni atorneqarnikuusimagaluarluni. Ullumik-kulli imaalersimavoq uagut inoqatitsinnut aliasuttu-nut toqqaannartumik ajoqusiinssarput imaluuniit annersitsinissarput ernumassutigilersimagsigsu, taa-maattumik pissusissamisortumik ammasumillu iliuuseqarnissaraluatsinnut taarsiullugu qinertarpar-put aliasuttumut tunulluta “qajassuussilluta inni-mittartarluta” pissuseqartarnerput.

Meeqqattali pissusilersornermikkut takutippaat aliasunnerup inuunerminni inuunitsinnilu pissusis-samisoorluinnartuuunera. Pissusissamisortumik alia-sunnermut pulasinnaapput, aammalu aliasunnerup qanoq ittuunera ersissutigineq ajorpaat.

Ulluinarni inuunerup ingerlanerani meeqqat pinnguarnermikkut pisunilu piviusuni aliasunneq su-njiusarfigisarpaat.

Meeqqat qanoq ilillutik siusissukkut aliasummik sungiusartarerat paasiniassagutsigu, taava meeqqat pinnguarnerat pillugu oqaluttuaarannguup paasi-tissinnaavaatigut.

Qatanngutigiit marluk pingasunik tallimanill ukiullit naatsiivimmi pinnguarput. Pindsvini (ilaqu-seq) toqungasoq nassaaraat. Sivisuumik ilaquseq isiginnaareerlugu, assamminnik maluginiareer-lugu, qisuaqqamillu toortarlugu ajattalaareerlugu, taava paasivaat ilaquseq aalajunnaarsimasoq.

Ikiorteqaratik kamippannut karseeraq nassa-aarat, taannalu upernaap ivigaanik qituttunik aat-saannguummat nutsussimasaminnik ilua oqorsaa-serpaat. Ilaquseq mianersuullugu karsimut ilivaat. Taassuma kingorna “nerissanik” naasunillu nas-

saarput, aammalu ilaqutsip pissaanik titartaallutik, taakkulu karsimut ikivaat.

Piviusumik pissusilersornermikkut aliasunnerup maluginissaa ilinniarpaat.

Nuannaannginnejq pillugu oqaluuttorujussuu-pput: “Anaanaata ataataatalu ujarsimassavaat. Naluuat toqusimanersoq, taamaattumik nassaa-risinnaanngikkuniku aliasuttorujussuanngussap-put”, imminut oqaluupput.

Aamma ivikkani qiterparlutik putumik assaap-put, karseerarlu nunamut illugu. Naggataagut kut-singallutik qisuaqqanik marlunnik allunaasaaq-qamillu atortulerlutik sanningasuliorput, aammalu niaqqutik pusiimitillugit assatillu paarlallugit ili-sartik isigalugu.

Pisoq 20-25 minutsinik sivisussuseqarpoq, taas-sumalu kingorna niptuumik nuannaarlutik nalliu-torsiorlutilu nipiliorlutik pinnguaammik allamik sammisqalerput, aatsaannguummat oqimaarsar-nartumik aliasunnartumillu misiginerminnit alla-mut saallutik.

Meeqqat mikisut aamma iliuutsinik upperisamik ileqqulerosernut tunngasunik sianiginngisaminnik paasinnittariaaseqarput, tassanilu aliassunneq ilaa-tillugu.

Misigissutiminnik tamakkiisumik misiginissaan-nut peqqutaasinaasumik ajuungilliunnartumik nasaarput, uagullu inersimasut unitsinnagit pinngu-arneranniitiinnarutsigit, qularnanngilaq pingaarute-qartoq taanna unitsinnagu iliuuseriinnassagaat.

Ilaqusip toqusimaneranik paasinnikiartulerner-minni, meeqqat kisimik iliuuserisinnaasaannik ki-gornatigut iliuuseqarput.

Ullut ikittuinnaat qaangiummata piumassuseqar-lutik laqusip ilivia assannialerpaat, paasiniarlugu “qanoq innersoq”.

Inersimasut meeqqallu pisoq ilisarisinnaavaat. Suulluunniit – qitsuup, timmissap, quillugissap, imaluunniit terissap inuunerput aqquaarsinnaavaat. Qinaasinermi aalajangiisumik unammillerneruvoq. Inuunermi pisartut avaqqusinnaanngisatta sungi-sarnissaanut periarfissaq, tassalu annaasaqarnermut paasiuminaatsumut – aliasunnermut annertuumut!

Uatsinnut inersimasunut pingaaruteqarpoq alia-sunnerup akuerinissa inuunitsinnilu nuannaar-nerfulli pingaaruteqartiginera aallaavigissagatsigu. Meeqqagullu misigissutsinut taakkununnga iserni-arternerminni uagutsinnit inersimasuninngarnit ajornannginnerusumik pisarmata.

Ajornartoornermik nalaataqarneq aliasunnerlu pillugit paasiniaaqqaarnermi isummat

Ukiuni kingullerni aliasunneq taassumalu misigissutit nassatarisartagai sammineqangaatsiarsimapput.

Atuakkami "Sorgens Følelser" Poul Ørum-ip aliasunneq ima allaaserivaa:

"Aliasunneq pissusissamisoortoq, anniaat avaqqunneqarsinnaanngitsoq inunermullu ilaasoq, aliasunnerlu asanninnermik annaasaqarnermi, inooqataanitsinni, ataqtigiaqnermi, aammalu inuunitsinni naleqartitatsinnik annaasaqarnermi takkuttarpooq".

Aliasunneq aamma ima oqaatigineqarsinnaavoq, tassa inunni misigisutsitut pinqaaruteqarnerpaat ilaaattut inisisimamagi. qaqutigut misigissuseq takkuttartoq, takkuttarporlu misigissutsikkut annernartumik annaasaqarnikkut. Meeraanitsinni siusissukkulli aliasunneq atortarpalput, ullullu ilaanni inuunitta naanissaanut misigisassallutigu.

Aliasunnerup eqqortumik nassuarniarnera ajornakusorsinnaavoq, pissutigalugu misigissutsip qanoq ittuunera tessani eqqartorneqarmat, tamannalu inumiit inummut misigineqartarnera assigiinngitsuilluni. Aliasunnerup qanoq ittuunera eqqortumik taaguserneqarsinnaanngilaq, soorluttaaq misigissutsitajungitsut ajortullu pigineqarneri taamaallaat anni-kitsuararsuarmik eqqartuiffigisinnagaigut.

Siuillertut taasinnaavara, aliasunnerup nammineq timitta ajorunnaaqqinnissaa suliarisarmagu, taamaalliluta annasatsinnit avissaarsinnaaniassagatta, inuunittalu allangorneranut nutaamik nukissamik nasaarsinnaaniassagatta.

Aliasunnerup killiffi sisamat

Atuakkami "Den nødvendige smerte" (anniaat allatut ajornartumik pisariaqartoq) Marianne Davidsen Nielsen-ip aamma Nini Leick-ip allaaserat aliasutumut aliasunnerup ingerlanera sisamanik killiffeqartoq.

Aliasunnerup killiffiani siullermi aliasuuteqartup annaasaqarnermi piviusunera aalajangiusimassavaa. Annaasaqarneq paasineqartapoq, aammalu annaasaqarsimaneq ajunngilluinnartumik allanut oqalutuarineqartarluni. Tassangaanniilli qamannga nasuerutiginninnissaq ungasippoq, tassalu annaasaq utertinneqarsinnaanngimmat.

Aliasuttup akulikitsumik pisariaqartissavaa annaasaminut tunngasut peqqissaartumik oqaluttuartarisarnissai. Tamanna aliasuttumut aqquaagassaavoq pisariartoq, taamaalilluni imminut ikorfartorniar-sinnaagami, aamma misigissutsikkut nassuerutiginninniarnermini.

Aliasuttup piffissap ilaani akuleriissitsisarnissaa

nalinginnaasuovoq, tassalu piviusumik assortuiner-miinneq, piffissallu ilaani erseqilluinnartumik ta-kunnissinnaaneq.

Inuppassuit aliasuutilit killiffimmi siullermanni-innertik ima oqalutuarivaat, tassa piffissap ilaani ajortumik sinnattortutut misigisarsimamik. Kissaa-tissatarisarlugulu siornatigutut misigismallutik iteqqinnissartik. Aamma nalinginnaasuovoq toqoreersup nipaa tuaasarsimallugu oqaluttuartarerat tusartartsigu, imaluunniit toqoreersoq aqusinermi takusimallugu oqaraangata.

Killiffiup aappaa misigissuserpassuarnik imaqrpoq: kamaneq, ilumikkersimaarneq, pisuutinnej, kanngusunneq, annilaanganeq, qimagaasutut misigineq, kiserliorneq, maqaasinerlu. Aliasunnerup misigissa-anut tunniussinnaaneq aqquaagassaavoq ajornaat-suinnaanngitsoq aammalu avatangiisinit paasinqarluarnissaq tessani pisariaqarluni.

Nalinginnaasuovoq inuit ilaat aliasunnerup misi-ginissaanut saperunnaarnissaminnut avatangiisinit ikiornegarnissartik pisariaqartittarmassuk.

Misigissutsit taakku tungasigut suliassaq inger-laqqinnissamut pingaaruteqarpooq, ajornaatsuinnaan-ngilarli. Assersuutigalugu, qanoq ililluni toqoreersu-mut kamattoqarsinnaava?

Aqquaagassaq taanna qasunartorujussuullunilu sakkortuovoq, misigissutsinillu sakkortuunik misigifioriarluni, akornatigut piffissap ilaani eqqissilluni atorneqartarluni.

Killiffiit pingajuat nutaanik piginnaasaqaler-nermik pissarsiffiusapoq. Nuliaasoq annaasimaguniuk, meeqqallu pingasut kisimeeqatigilerlugit, taava siornatigutut ingerlasoqarsinnaanngilaq ingerlaqqito-qarsinnaannilu. Piginnaasanik nutaanik ilikkaga-qartariaqapoq, imminut meeqqanut avatangiisinnullu atorsinnaasanik.

Killiffimmi tessani amerlasuut misigisarpaat annaasap aamma inoqatinut allanut sunniuteqar-sinnaammat; avatangiisit nipaatusumik qisuarinerat – inoqatit akornanni nipaarunneq – tamannalu aliasummut sakkortusaataasinnaavoq. Annaasamut ataatsimut tunngaannanngilaq, annaasalli amerla-qaat, aammalu silarsuaq nutaaq nutaanillu annilaanganartunik unammillerfiusussaq siunissami utaq-pipput.

Killifit sisamaanni siumut aallarnermik imaqrpoq.

Kiisami annaasamut inuullaqqusineq tessani pi-sarpoq, aammalu misigissutsikkut nukissanik nutaanik, aamma pissutsinut nutaanut isernissamut piareer-luni.

Peqatigitilluluguli aamma neriuutinut amerlasuu-nut aamma aliasuuteqarani inuunissamik kissaa-tigisaqarnermik inuullaqqusiffiuvoq, tessani asasa-gut pingaarutilimmik iliuuseqartariaqarsimammata,

aamma siunissamut. Eqqarsaatit misigissutsillu arriitsumik annaasaq iperariartussavaat, taamaalilluni ilivitsumik inuuleqqinnissaq anguneqassammat, annaasarlut asasatut eqqamallugu.

Anguniagaanngilaq annaasap puigorneqarnissaa, kisianni inuunermi eqqaamasatut isigalugu ingerlaq-qinnissap ilinniarnissa pinngitsornejarsinnaanngitsiq aammalu ilumikkersimaarluni anniaat.

Erseqqisaatigissavarput, immikkoortut taakku siamat inersimasunit aamma tulleriaarlugit maleq-qissaartariaqanngimmata. Nalinginnaasuuvvoq killifit taakku ataasiakkaarlugit tikanneqartarmata qimanneqartarlutillu, akornatigullu aallaqqaataaniit aallartittoqaqqittariaqartarluni.

Nalinginnaasorujussuuvoq aallussineq inummit inummut assigiingitsorujussuummat. Allamit eqqortutut isigisaq allami allatut isigineqartarmat.

Sapiuttariaqanngilaq

Meeqqat aliasuuteqartut sullinnerini siullermik sapiutinnginnissaq tassani sallutinnginnarpoq. Misigissutsit qaqlersinnaerannut sapiutinnginnissaq, tamannalu uagutsinni inersimasuni annilaanganar-tutut isikkoqarsinnaasarpooq. Meeqqat annilaangatigisaminnik takutitsisinnaaneri sapissanagit, aammalu sunik eqqartuerusunnginneri paassisallugit. Meeqqap suna ersissutigineraa nuannaanngissutigineraalu tusassallugu sapiutinnginnissaq. Suut takorloorneraat sunalu maqaasineraat tusassallugu aamma sapiutinnginnissaq.

Ajutoorneq pigaangat, ilaquaasullu qanigisat eqorneqarpata, ilaqtariinni meeqqap pisariaqartita isumassorneqarnissaq immikkut ittoq, ilaqtariinnit isumagineqarnissaanut isumalluutigisat ilaanni naammattumik pigineqarneq ajorput.

Peqatigitillugulu uagut meeqqap attavigisinnaasatut isumassuisussatut qanittutut inissimavugut, qularutigalugulu ilumut uagut meeqqap aliasunnerani oqaloqatiginissaa suliassarinerippuit.

Sapinngikkutta taava qanoq ililluta inuk annia-reersoq annerseqqinngivillugu pisinnaavugut? Meeqqap ilaquaanut meeqqamullu pisuussuteqartutut inisisimalluta qanoq iliorluta sulissaagut?

Meeqqani aliasuutillini ukiorpassuarni sullisse-reerluta, una sapiutinnginnissaq eqqumaffigineqar-torujussuunkuuvooq, inuusuttuaqqallu ilaannit oqaatigineqartutut, tassa pineqartoq qaqqogorsuarmut eq-qortuutinngassalluni mumillugu apeqqutigineqar-mat: "Kikkut uniinarnissartik sabinngilaat?"

Meeqqat inuunerannut akuliutissagutta sapiitsuu-sariaqarpugut. Qularnitta amerlanertigut apeqquser-tassavaa, uagut suliassatut tigusarput ilumut sapis-sannginnerippuit.

Kisianni sapiissuserput immaqa nukitorsarne-qartassaaq, ajornakusoortorujussuartut eqqarsati-ginngikkutsigu, iliuusissatulli piumasaqaatigineqar-tutut isigalugu.

Inuunerput kingumut qiviassagutsigu uagut nam-mineq inuunitsinni sivisuumi misilittagaqarfigisat-sinni pingaarutilimmik oqimaatsumik peqarpugut, unaagajuttarpoq, tassagajuttarpoq iliuuseqarnissat-sinnut piumasaqaammut akiuunnerput annerpaaq, kisianni qularnerput takkukkaangat iluaqtigisarta-garpungtaq.

Uagut nammineq amigaatigisagut pisavulluunniit eqqarsaatigalugit, meerarpasuit angajoqqaallu ajornartorsiornerpaaifianni najuiinnarnitsigut ikior-sinnaavagut.

Angajoqqaat pisariaqaqartitsinerminni assammik isaassivigineqartut tigusarpaat. Kingornatigullu pif-fissami ajornartorsiorniusumi meeqqamik isumagi-neqarmeri annertuumik qujamasuutigalugu oqaase-qartarlutik.

Meeqqat inuusuttuaqqallu taamatulli aamma qujassutigisarpaat takuneqarlutik, tusaaneqarlutik, paasineqartaramik.

ASSEQ ASSERSUUSIAANNAAVOQ: NUISI

Atuakkap suliassartaa

Imarisaa

Meeqqap aliasunnera imaannaanngitsuuvoq.

Taamaammat atuagaq ima aaqqissuunneqarpoq, tassa misigissutsit pillugit nalinnginaasumik immikkoortortaligaagami, eqqissillunilu sammisaq suliarineqarsinnaassalluni.

Immikkoortui annertusiartuaartillugit imaannanngissiartuaartinneqarput inunnnullu tunngassuteqarneruleriartortinneqarlutik. Misigissutsiniit nalinginnaasunit ilisarineqarsinnaasuniillu, tassalu annaasaqnermi tupannartumi nuannaarnermut, kamanner-mullu tunngasut aammaluu aalajangersimasumik annaasaqartutut misigineq alisunnerlu kisiat pigiler-lugu, toqu, ilisinerlu.

Taama immikkoortumiit immikkoortumut aaqqissuunneqarput, immikkoortunilu siuliini atuartut misilittakkamittut pigitinneqartut ingerlateeqin-neqarlutik.

Sammisat tulleriaarneqarneri immikkoortumik naggaserneqassapput, taannalu atuartut misilittak-kaminnik qanilaarnermik allanullu soqutiginninnermik takutitsinissaminnut atugassaraat.

Immikkoortuni kingullit ilaanni sungiusati-gineqarsinnaasut amerlasuut – tassalu tagiartuiner-mut/tatiginninnermut/qasukkarnermullu tunngasut suliaqarnerup ingerlanerani iluaqtissatut atorne-qarsinnaapput, imaannaanngitsunik suliaqarnermi “anitsialaarnertut” taallugu.

Atuakkami suliaqarnermut tunngasut pingaar-tillugit ilanngussimavagut, assersuutigalugu ilusiler-suinermik suliaqarmerit, assiliineq, pinnersarneq, ni-pilorseeq, aamma attaveqatigiinnermi sungiusar-nerit.

Pisaq misigissutsikkut piginnaasakkullu ima-anngitsuuppat, taava nikuilaarnissaq iluaqtaa-sarpoq, aalaqatigiilluni, pilersitseqatigiillunilu, oqa-loqatigiilaarluni, allallu attuallugit, illarluni, im-maq aamma qiaqatigiilaarluni.

Atuartitsinermi periarfissat

Atuakkap tunngaviusumik isumagaa, klassimi ataqatigiissumik ataatsimoorussamik immikkoortumiit immikkoortumut suliaqarnikkut ingerlanneqassasoq.

Immikkoortunit tamanit sammisassani suliare-rusutat toqcarneqarsinnaapput, imaluunniit qupper-nerit tamarmik suliarineqarsinnaallutik, sammisallu tamaasa suliarylugu.

Atuagaq maannakuugallartoq annertuvoq, taamaammat aamma isumassarsivissatut atorneqarsin-naalluni.

Tamannalu tunngavigalugu sammisaqarfut ataasi-akkaarlutik tamarmik immikkoortui namminersuutit suliarineqarlutik naammassineqarsimallutik.

Taama iliornikkut ilinniartitsisumut ajornaru-narpoq sammisat sorliit piffissamut, qaffasissut-simut, annertussutimullu tulluarnerusunik toqqa-niarnermi sorliit ilangunneqassanersut aalajanger-sinnaagamigit.

Atuartitsissutit uku imarivai

- Atuartunut pappiaqqat sulilluni atugassat. Pappiaq-qat assilineqarsinnaapput. Ilinniartitsisunut ilitsersuutit, taakku suliassat pillugit naatsunik ilitsersuutitaqarput. Ilinniartitsisunut ilitsersuutit sungiusar-nernut ilassutitut atugassanik ilaqtinnejakkajut-tarput.
- Ilinniartitsisunut ilitsersuutit naniumartunngor-tinniarlugit sungaartumik qalipaatilinnik pappia-lartaat naqinnejqarnikuupput.
- Cases-it assiliartalersukkat (inuunermit piviusumik oqaluttuat), taakkulu sammisami immikkoortuni ataasiakkaani ilassutitut atorneqarput. Oqaluttuat Klassimi nipituumik atuarneqarsinnaapput, imaluun-niit assilillugit atuartut mappiinut iliorane-qarsinnaapput. Mappimut ataatsimoortillugit im-mikkut iliorarneqarsinnaallutik.
- Atuakkami qupperneq kingullerpaami katalog-i imaqlarluartoq atuarneqarsinnaavoq, taassumalu uku imari: qaaqqusatut ilinniartitsisoq – aamma atuarnermi takusassarsiornissamut siunnersuutit, adresset iluaqtigineqarsinnaasut, atuagaq aamma AV-mut innersuussinerit. Imarisai saqqummersitani taaneqartuni tamani naatsumik allaaserineqarput.

Aallaqqaasiut

Aliasunneq assigiitsunik atorneqartarpoq

Annaasaqaraangatta nammineerluta ilisimasarpaput. Aamma naluneq ajorparputerniinnaq qaangissanerippuit, imaluunniit aliasuut imaannaanngitsuunersoq.

Utertitsiniaruttalu nukigut tamaasa atussanerlugit. Bussimi tujuuluttaannguarput nutaaq katassimallugu, aatsaallu bussi aallareersoq katassimanera eqqaal-lugu uggornartarpoq, kisianni angerlaraanni nassuaatitaqartissinnaallugu. Aamma akuerisinnaallugu.

Taamaakkaluartoq tujuuluk pigisaannaavoq.

Kisianni “pigisanik” allarpassuaqarpoq annaal-lugit aliasuutigineqarsinnaasunik.

Arlaata uumasuuttaa nuanersoq ulla ilaanni naparsimaleriarsaartoq, uumasullu nakorsaanit toqu-neqartariaqalerluni, imaluunniit nammineerluni to-

qusoq. Ilissallugu oqimaatsorujussuusinnaavoq, aam-malu allat “uumasuinnaanerarlugu” tuppallersaanerat iluaqtaangaarnaviarani.

Ikinngutit arnat angutillunniit aamma inuupput inuunitsinni annertuumik immersuisartut. Minerungitsumik ullormi tessani ikinngutiginerpaasap allamik sammisaqalernermigut sumiginnaanera. Taava naammagineqanngitsutut misigisimaneq tassanngaa-nnaq takkuttarpoq, sianiitsutut, aamma soqutaan-ngitsutut misigisimalerneq pisarluni. Silaannaasutut misigineq.

Nammannissaa artornarsinnaavoq.

Ilaasa meeraneq aliasuuteqarfiusngitsutut oqaa-tigisarpaat. Qaqutigummi taamaattoqartarunarpoq. Atuarfimmi klassini tamani minnerpaamik atuartup

ASSEQ ASSERSUUSIAANNAAVOQ NUISI

*"Inuit ilaat oqartarput
meeraanerup nalaa
aliasuuteqarfianngitsoq"*

ataatsip angajoqqaavi avinnikuusarput, allat aanakutik annasimasarpaat, aammalu amerlanerit inunnik napparsimasunik ilisarisimasaqartarput.

Una atuagaq atuartitsissut aliasunnermut tunngasuuvvoq, asasamik annaasaqarneq uani pineqarpoq. Imaluunniit suli ajornerusumik, tassa asanikuusamik annaasaqarneq. Anaanamik. Ataatamik. Qatanngummilluunniit annaasaqarneq.

Aliasunnermut toqumillu tunngasunik atuarluni nuannersuunngilaq. Annernarpoq, aammalu taamatut misigisaqarusunnarani. Kisianni aliasunneq inuunnermut ilaavoq, meeqqammi aamma tamanna saneqquassinnaanngilaat.

Aliasunneq pillugu oqaloqatigiinneq oqimaatsuuvoq, immaqalu klassimi oqaloqatigiissutigigaanni pitsaanerussalluni. Tassani assigiinngitsumik silar-suaq isigineqarsinnaammat. Aammalu angerlarsimaf-fimmit misigisat assigiinngitsut nuannersut aamma nuanniitsut, nuannaarutaasut, aliasutaasullu ataasiakkaanit qaqlerneqarsinnaassallutik.

Immaqalu ikioqatigiinnikkut tigusinnaasat anne-rulersinnejqarsinnaallutik, taamaalilluni aamma misi-

gissutsinik allanut oqaloqatigiissutigissallugit saper-nartuni inissaqartitsisinnaalernissaq anguneqarsin-naalluni.

Aliasummik misigisaqtunut allanut ikinngu-tit qanoq ikuuttoqarsinnaava?

Iluuserisinnaasat amerlaqaat. Siullermik aliasuut takunngitsusaarneqaannassanngilaq. Ikinngut nu-annaanngitsoq sanequtiinnassanngilat – aamma ajornannginnerussagaluarlpalluunniit.

Nalunngikkaluarlugu ataataata toqunera pissutaal-luni illoqarfimmut nooqqammersimasumut qinnga-sarineq pissusilorsorneruvoq annernartoq, utoqqat-sernissarlu iluaqutaanavianngilaq.

Inuuneq asuliinnaasunngilaq. Filmimi inuttaasut misigissutsinik annerttuunik kisimik pigisaqarneq ajorput, imminut maluginiaruit illit aamma pigivatit. Qullugiaq issormiutamut (regnorm) naleqqiulluta mi-sigissutigut uatsinnik immikkullarissunngortitsi-suupput.

Nuannaarneq aamma aliasunneq, uumissuineq aamma asanninneq misigisinhaavagut.

Maluginiarnissaanut qununngikkutta.

Pitsaasumik isumaqatigiissuteqarneq toqqisisimanermik tatiginninnermillu pilersitsisarpoq

Sammisap tikannginerani atuartut peqatigalugit, oqinnerusumik imminnut qanoq oqaluunnissaannik, tatiginartumik imminnut pissusilorsorfiginissaannik, klassip sammisamik suliaqarnerata nalaani atortussamik maleruagasseeqaarnissaat pitsaanerussaaq.

Suliaqarnermi maleruagassat sunniuteqarluarnerussapput aammalu iluamik tigulluarneqarnerussallutik, atuartut namminneerlutik oqaasertalersorsinnaagunikkit.

Tassunga atatillugu atuartut oqaasertalersuinerminni inersimasuninngarnit akimmisaarnarnerusumik maleruagassaliunnginnissaat eqqumaffiginialaariuk.

Maleruagassat pappialamut angisuumut allattorneqassapput, aammalu klassip iluani qiterpasissumut nivinngarneqassapput, taamaaliornikkut pisariaqalerfiani atorneqarsinnaaniassamata.

Suliaqarnermi atorluarneqarsinnaasut

1. Isumasasiorneq(Brainstorm).

Atuartut tamarmik pappiaqqamik A4-ramik tunineqassapput, pappiaqqallu qeqqisigut ammut avillugu titarneqassallutik.

Affaata aappaani atuartup isumalluutigisani ajunngitsut tamaasa allattussavai, pineqartullu sammisanik imaattunik suliaqartinneqassapput: misigissutsit, annaasat, aliasunneq aamma toqu. Pappiaqqap affaata aappaani allanneqartut akerlianik tassalu ernumassutit akimmiffiillu atuartup suliaqarnermini pisinnaasutut takorloorsinnaasai allattorneqassapput.

2. Oqaaseqaatit – isumaqataat akerlilu – allattarfimut allattorneqassapput pingarnersiorneqarlutillu.

3. Oqallinneq.

Qanoq ililluta klassimi pitsaanerpaanik sinaak-

kutiliorsinnaavugut, maanna ingerlatatsinnut aallartinnialikkatsinnilu, sammisami isumal-luutinut ilisimaleriikkatsinnut tunngasuni.

4. Gruppikaarlu naatsumik suliaqarneq. Klassimi gruppit tiimini taakkunani "aliasunnerup" samminerani katerisimaarnermi maleruagassat oqaasertalersussavaat.
5. Gruppit siunnersutitik saqqummiutissavaat, taakkulu aallaavigalugit klassimi ataatsimoorlutik maleruagassat ilusilersussavaat.

Maleruagassat isumatusaartut ukuusinnaapput

- *Kinaluunniit imminut pilluni oqaaseqartassaaq.*
- *Kikkut tamarmik oqaaseqarsinnaanerat pingaaruteqarpoq.*
- *Nammieerluni toqqaasinnaaneq. Oqallinnermi peqataarunngikaanni ajunngilaq, taamatullu aamma piareertutut misigigaanni oqallinnermut peqataaqqilersinnaaneq ajornannngilaq.*
- *Gruppimi tuavisaarineq pinaveersaaruk.*
- *"Asuliinnaq" oqalunnerit pinaveersaakkit.*
- *Isummat tamarmik ajunngillat.*
- *Misigissutsit ajunngilluinarpuit – minner-paamilluunniit aamma kanngunangillat. Arlaanik tiguartikkaanni misigissutsit takutinnissaat pissusissamisoorluinnarpoq.*
- *Tatiginassuseq. Suut tamarmik "namminermut tunngassutillit" tatiginartumik pineqartariaqarput, atuartunit taamatullu aamma ilinniartitsisutut.*
- *Misigissutsinut, annaasamut, aliasunnermut, toqumullu tunngasunik sammisaqarnermi eqqortunik eqqunngitsunilluunniit akisoqarneq ajorpoq.*

Innunerup kaavinnera

Inuunerup kaavinnera

Allanngorneq

- Suliassaq ingerlalissaq, atuartut inuunerup uninngaannanginneranik allanngori-artuinnarneranillu paasitikkaanni.
Ukiup kaajallakkiartorneri asserssuutissaalluarput.
Assersuutaasinnaasut allat tassaasinnaapput
Mannik – quperloq – puulinngortoq – pakkalugaq
Atuagaq – naalerneq – orpeeraq – orperujussuaq
qisussiassaq
Mannik – naraseq

Inuit aamma allanngoriartortarput

- Nammineq assit titartarneqalerpat tarrarsuutit piareerneqarsinnaapput

Inuuneq toqup tungaanut inuuneruvog

- Toqu tassaammat inuunerup naggatissaa pinngitsoorneqarsinnaanngitsoq, tamatuma paasinarsarnissaanut atugassaq.

Suut tamarmik kaavipput

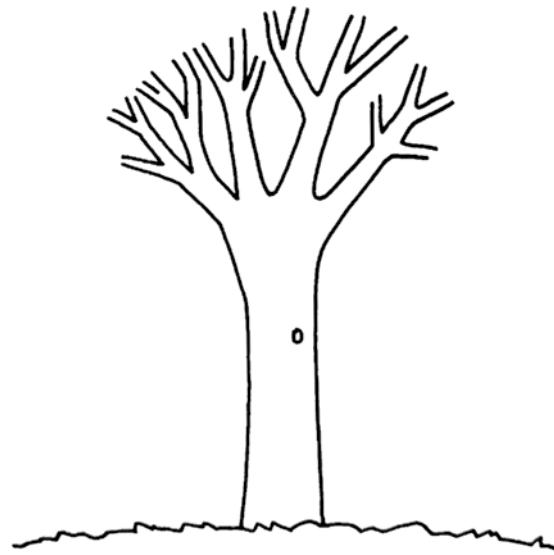
- Pinngortitami kulstof-ip kaaviiarnera naatsumik nassuaateqarfigiuk.
- Kaaviiarnerit allat taaneqarsinnaasut, assersuutigalugu imeq aamma kvælstof-i.

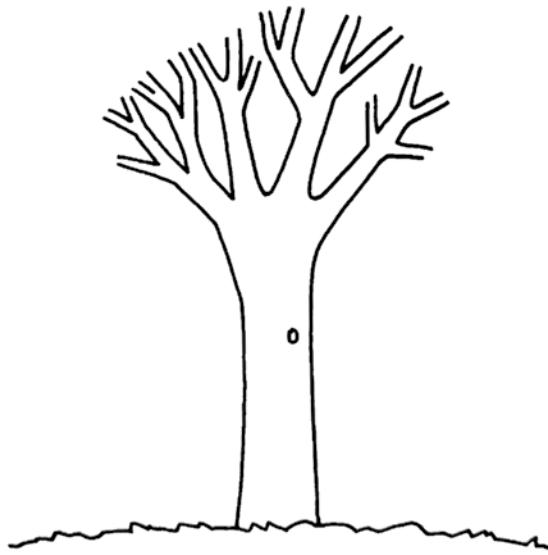
Allanngorneq

Allanngorneq tassaavoq inuunerup ilagisaa pissusissamisoortoq.

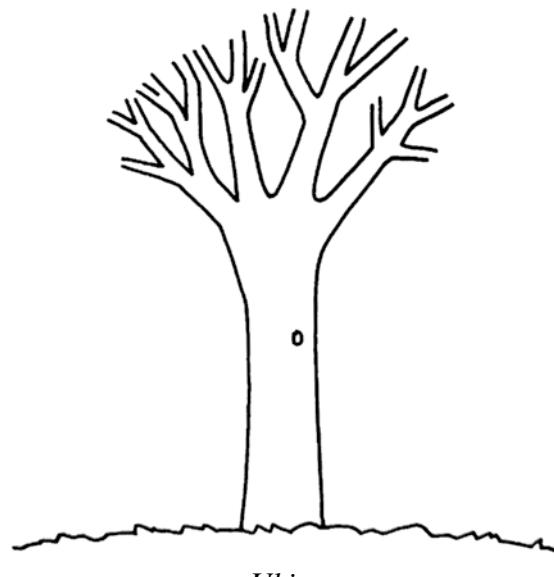
Assersuut uani titartaruk qalipallugulu:

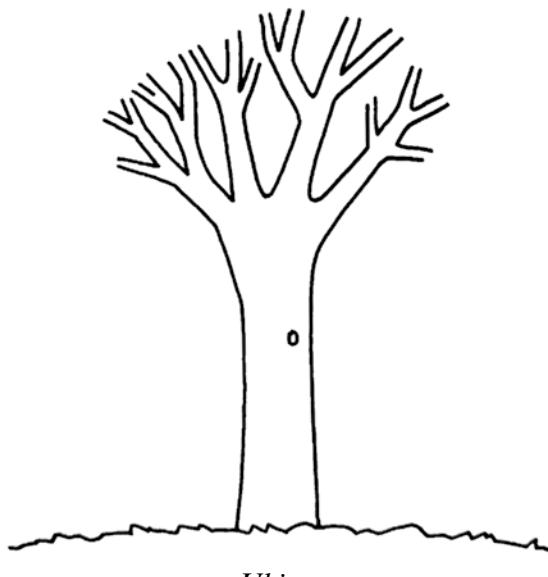
Upernaaq

Aasaq

Ukiaq

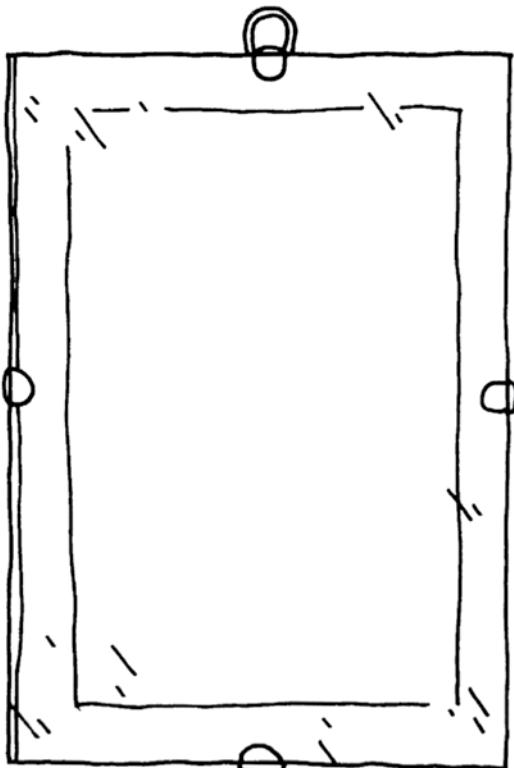
Ukioq

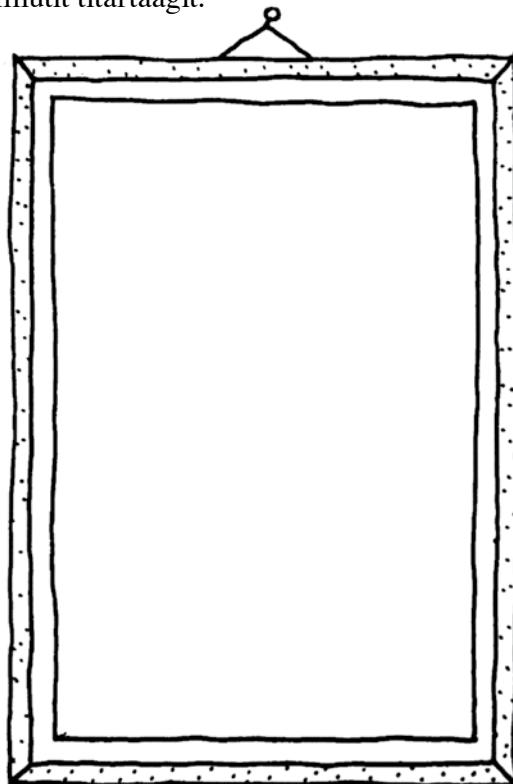
Aamma inuit allanngoriartorsinnaapput

“Ilaqtariinnit assiinik” pingasunik imminent assilillutit titartaagit.

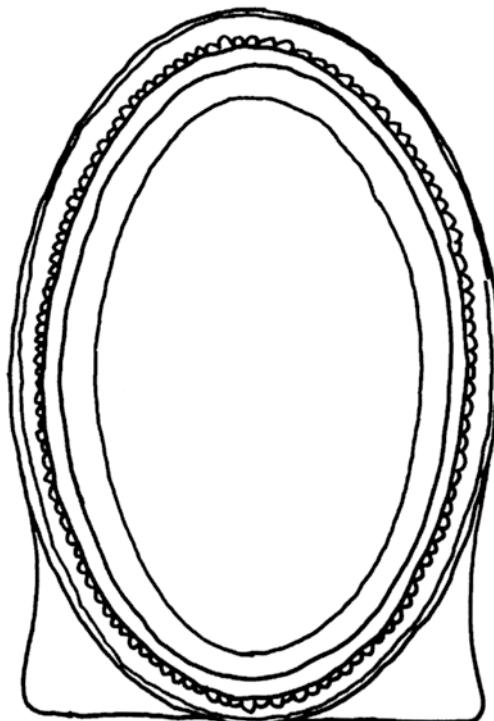
1. Mikigallaravit qanoq isikkoqarpit.
2. Ullumikkut isikkorisat.
3. Utoqqaliguit isikkoriligassattut takorluukkat.

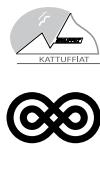
1. Uanga ungaajaqqatut

2. Uanga “massakkut”

3. Uanga utoqqartut

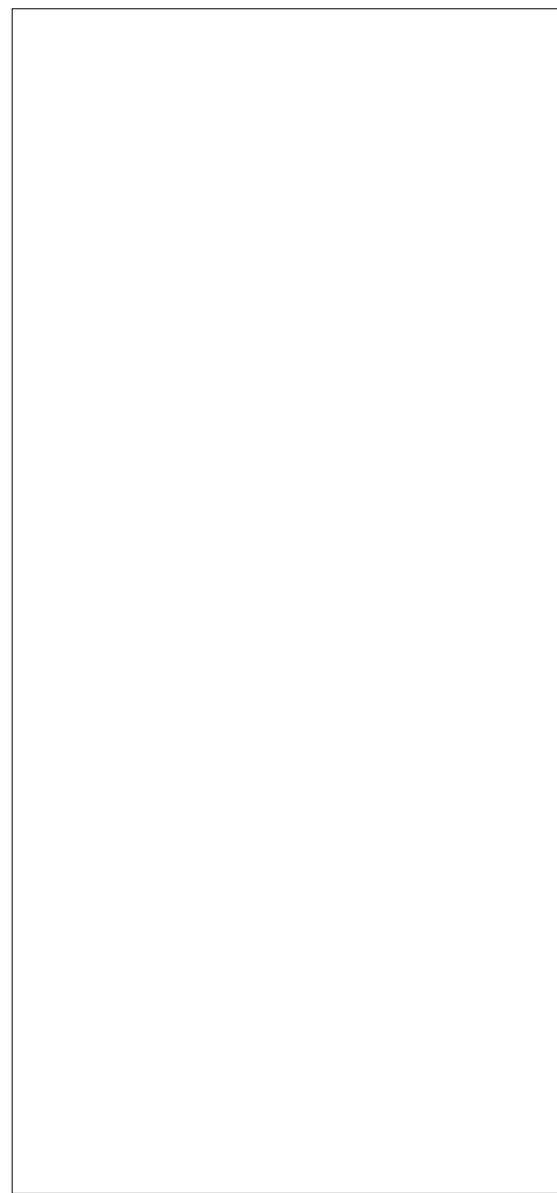

Toqunissatta tungaanut inuuneq inuuneruvoq

Inuunermi toqu naggatissaavoq.

Naasut toqusarput, uumasut toqusarput, inuit toqusarput...

Uumassusilinnik toqungasunillu titartaagit.
Sunaluunniit uumassusilik ataaseq inuugallarneratut kingornatigullu toquneratut takorloorsinnaavat.

INUUNEQ

TOQU

Inuuneq toqulu imminnut qanittunngupput

Misigissutsit

Misigissutsit

Misigissutsit eqqaasinnaasatit tamaasa uunga allattukkit – nuannersuusinnaapput aamma nuaniitsuusinnaapput.

Atuaqativit allattugaannut sanilliutikkit, oqaatsillu allassimasaat pitsaanerpaat illit allattuifinnut nuukkit.

Misigissutsit pissanganartunngortikkit

Klassi oqaatsinik misigissutsinut tunngasunik ilisimasaminik naammassisimanertik isumaqatigiissutigereerpassuk, taava klassip ataatsimoorluni misigissutsinut oqaatsit katersatik pappialaaqqanut allat-torsinnaavaat.

Misigissuseq ataaseq pappialaaqqamut ataatsimut.

Pappialaaqqat tunui tamaasa qullinngorlugit ilioq-qakkit, aalaterluakkillu.

A. Atuartut tamarmik tulleriaarlutik pappialaaq-qamik tigusissapput, paarlakaajaallutillu
pappialaaqqami misigissuseq allassimasoq
pissanganarsarlugu ussersorlutik
paasitinniartassavaat.
Klassimi atuartut tapersersuillutik
eqqoriaasaqattaassapput.

B. Klassimi atuartut marlunngorlutik avissapput.
Atuartut tulleriaallutik eqimattaqatimminnut
"misigissutsimik" ussersortassapput.
Eqimattap misigissuseq suna ussersuutigineqar-
nersoq eqqorsinnaagunikku, taava eqimattap
point-inik marlunnik pissarsisinnaasaaq.
Eqquisoqanngippat apeqqut eqimattatt aappa-
nnut ingerlaqqissaaq, taakkulu eqqortumik
akinerminnut ataatsimik point-innassallutik.
Atuartumit eqimattat appaanneersumit
ussersortoqassaaq, il.il – taamalu ingerlassapput
pappialaaqqat nungunnissaasa tungaannut.

Isummat sunit aalassatsinnejarnerusarpat?

Misigissutsit annertuut taakku sisamat tamarmik imikkut taaguuteqarput: "Nuannaarneq", "nuannaannginneq", "annilaanganeq" aamma "kamanneq", klassimi oqariartuutillit tamarmik allattarfimmut taakku allassavaat.

Oqaaseq pigisarluunniit taaneqaraangat, taava uteqquillugu taaneqaaqqittassaaq, taamalu oqaaseq titarluu peerneqartassalluni.

Atuartut oqariartuutaat tamarmik tusarneqareerapta, taava "kisitsineq" aallartinneqarsinnaalissaq, taamalu klassimi atuartut taasaat amerlanerpaat erseqqissarneqarsinnaalissallutik.

Oqaloqatigiissutigiuk:

Sooq oqaatsit taakkoriaat isummassinnik aalassatsinerpajunersut, taamalu nuannaartilerlusi, nuannaunnaarsillusi, annilaangatilerlusi imaluunniit kamatsilerlusi.

Klassissinni ukioqatissilu klassiani misissuinerup assinganik inerneqassanersoq isumaqarpisi?

Imaluunniit Danmarkip sinnerani inuuusuttuaqqat aqqaneq marlunniit femten-inik ukiullit aamma ilisitulli eqqarsartarlutik ilissitulli misigisimasarpat?

Qanoq iliorlusi pigisat pisullu nukittorsissavisigit imaluunniit savequtit ataatsimut aaqqissuunneri, taakkulu misigissutsissinnik sakkortuumik aallartitsiarneri pinngitsoortinniassavisigit?

Nuannaarneq

Suut nuannaarutigertarpigit?

Nuannaanginneq

Suut nuannaarunaassutigisarpigit?

Annilaanganeq

Suut annilaangassutigilertarpigit?

Kamanneq

Suut kamassutigilertarpigit?

Frederik

Aqqaluara Frederik toqummat uanga sisamanik ukioqarpunga.

Frederimmik taanissaa toqqarpura, naak taama ateqanngikkaluartoq. Frederik siusinaarluni inunngorpoq, ingerlaannarlu toqulluni – taama isumaqarpunga.

Naluara uangami peqqinnissaqarfimmut ilaanngilinga, ilaatigut pissutaavoq unnuasoq taama pisorsimammat.

Soorunami Frederik kuisinngitsoorpoq, kisianni anaanama ataatalamu Frederimmik taasarpaat.

Erseqqissumik eqqaamanngilara. Anaanama naartunera aqqalummalu annaanera eqqaamasaqarfingivippakka.

Eqqumiilaarpoq, eqqaamalluarnerusarami tassavoq angajoqqaama qimassimagaannga. Unnuaanarmi.

Ullumikkut ingillunga allanninni anaanaga apearaa Frederik susimanersoq. Paasitinneqarpungali immaqa puussiarsuarmut ikillugu peqqinnissaqarfiup eqqagaanut ilanngullugu ikuallanneqarsimagunartoq.

Frederik eqqartortillugu qiassamik tupinngisaannarnikuuvunga, kisianni annernarpoq paasillugu toqusimasoq, aammalu ikuallaanarneqapajussimasoq.

Inuk ikuallaannarneqarsinnaanngilaq (taamaalineqarsimavormi!) peqqinnissaqarfiup eqqagassaataanut ilanngullugu. Aqqaluara!

Anaanagali oqarami ilumoorunarpoq, Frederik ilisaassagaluarpat qyllilivallaarnissaq pisimassagalurtoq – tassa anaanannut ataattannullu.

Anaanama oqaluttuunkuuanga Frederiup toqueranit qaammatit pingasut sisamalluunniit qaangi-ummata niviarsiaqqat allat ilagalugit aalajangersimasumik pinguaateqarsimasugut. Inuusanik pinnguaraangatta meeqqanik toqungasunik ernisuusaartartugut.

Uanga eqqaamanngilara, kisianni taamanikkut taamatut qisuarisimavunga.

ASSEQ ASSERSUUSTAAANNAAVOQ: NUTSI

*"Inuusanik pinnguaraangatta
meeqqanik toqungasunik
ernisuusaartarsimavugut"*

Malugissutsit misigissutsillu

Maluginiutigut toqqannartumik misigissutsitsinnut ingerlaqqittarput.

Tipit, isigisanit paasisat, nipit, mamassutsinillu misigisaqartarneq aamma timitsigut attorneqaraangatta, - taakku tamarmik misigissutsitsinnik aallartitsisarput.

Apeqqutaillugu maluginiutit suut aallartinneqarnersut aamma maluginiutitsinnik suut tigunerigut, taava misigissutsit ilutsinniittut assigiinngitsut pilersarput.

Pisut soqtaanngitsut annikitsuaqqat malugik-kajuttarpagut, taakkulu maluginngisatsinnik malugissutsinnik aallartitsisarput, taamalu sumik pissuteqarnersumik paasiuminaatsissinnaasatsinnik iliuuseqalersittarpaatigut.

Tipit.

– assersuut:

Oqaatigineqartarpoq naamasaatitta siornatigut pisimasut eqqaamasat erseqqarinnerpaamik uterteqqissinaasaraat.

Assersuutigalugu eqqarsaatigiuk:

– matu ammaraangatsigu tipi naamasarput – feeria mit sivisuumit ”angerlaqqippugut”. Ivikkat assallatseqqaat, aasami unnuaq, asfalt-i kissartoq, tipigissaat aalajangersimasoq, silaannaq kallilik, biilimik ajutoorneq...

Sekund-ialuit ingerlanerinnaanni tipit eqqamasamut aalajangersimasumut sumiiffimmulu aalajangersimasumut ingerlattarpaatigut, aalajangersimaqqissaartunillu misigisaqalersittarluta.

Malugissutit allat:

Taamatorluinnaq malugissutitta allat aalajangersimauk misigissutsinik aallartitsisarput.

Assersuutigalugu eqqarsaatigiuk:

- qimmiarannguaq isigisarput, aasiak, timi kusanartoq...
- kuuffiuq unnuaq tamaat kuserpalunnera, nipiilersuut nuannarinerpaasaq...
- nerisassap mamarinerpaasavit mamassusaa, sukkut qaninni aattut...
- kamalaaterpalaartumik tuikkut pattalaartinneq, nulukkut pussutinneq, niaqqup naqqatigut kuniortinneq, tuikkut tagiartortinneq...

Oqaloqatigiissutigikkit

- malugissutsit ilaasa misigissutsit aallartikkaat assersuutigalugu: angerlarserneq, nikallunganeq, nuannaarneq...
- malugissutsit sorliit malussarinnerpaajuppat? Inummiit inummut assigiinngillat.
- misigissutsit sorliit malugissutsinik sorlernik nalunaarsorneqarpat?

Pappiaqqat sulilluni atugassat malugissutsinut misigissutsinullu suliaqarnermi oqallissaarutitut saqqumiussaapput.

Nipilersuutit aamma misigissutsit... eqimattani suliassat

Klassi tallimanngorlugu arfinilinngorluguluuniit agguaruk.

Nipilersuut eqqarsaatigisiuk, taannalu tamassi tusarnaassallugu nuannarisarsi.
Misigissutsit sorliit nipilersummik taassuminnga aallartitsippat?

Taassuma ataani misigissutsini taaneqartuni tamani, eqimattap isumaqatigiinniutigissavaa,
misigissutsini arfineq pingasuusuni sorleq maluginiarneqarnerusimanersoq:

Nipilersuutip taaguutaa:

KAMANNEQ

.....

PUFFAAMMERNEQ

.....

NUANNAARNEQ

.....

NUANAARUTEQANNGINNEQ

.....

KISERLIORNEQ

.....

ANNILAANGANEQ

.....

ASANNINNEQ

.....

ALIASUNNEQ

.....

Eqimattap nipilersuut tusarnaagartik imminnut ilisaritissavaat, toqqaanertillu nassuaate-qarfikissallugu.

Eqimattat ilaannit nipilersuutip assinga toqqarneqarsimava?

- a. misigissutsit assinginut.
- b. Misigissutsinut allanut.

Nipilersuutini misigissutsinilu sungiusaatit allat

Illit namineq nipilersuutit

Nammeneerluiti nipilersuummik nassaarit, taannalu ilinnut pingaaruteqassaaq, imaluunniit ilinni misigissutsimik immikkut ittumik qanorlu inninnik oqariartuuteqassaaq.

Nipilersuut atuartunut tusanaartiguk aamma misigissutsinik qanoq ittunik nipilersuut ersersitsimanseroq oqaloqatigiissutigisiuk.

Titartaagit qalipaallutillu

Nipilersuummut nuannersumut atuartut tusarnaartillugit qalipaasikkit.

Oqaloqatigiissutigisiuk nipilersuutip qanoq annerutigisumik titartakkap ilusaanik toqqaanermi sunnuteqarsimanera.

Nipit

Nipilersuummik atuinani atuartut nipiliortitsisinnappa, tassanilu misigissutsit assigiinngitsunik oqariartuutigititai ersersinniassallugit eqqortuutitatik atussavaat.

Tusarnaagassamik nipilersorneq

Tusarnaagassamik nipilersuummik sanagit.

Atuartut naatsuaqqanik tusarnaagassanik immius-sitsikkit, tassani nipilersuutinik tunuliaqutaasut nipilu pitsaassusaat eqqarsaatiginerullugit.

Eqimattanut tamanut oqaatsit aallaqaataanik tunikit, tassani takorluugaat ingerlallualerniassam-mata.

Assersuutigalugu:

- *Det var en kold og stormfuld nat...*
- *De unge elskende stod helt tæt sammen i trappe-opgangen...*
- *Pludselig hørtes en knirken og derefter slæbende trin på stuegulvet...*

Najuinnassavara

Mariep ataataní annaagamiuk 14-inik ukioqarpoq apersorteqqammerlunilu. Kammalaatima ilaata angajoqqaani annaappagit, taava ingerlaannaq ornissagaluarpara. Misiginneqataanera takutissagaluarpara, aliasunneq aamma toqu pillugu oqaloqatigalugu. Suut oqaloqtigiisutigissanerlugit pingaauteqarpallaanngilaq, najuinnarsinnaavungami.

Kisianni qularnaarluanngilara taamaaliornissan-
nut sapinnginnerlunga, ataatannik annaasaqarlunga
misigisaqarsimanngikkaluaruma Marie eqqarsarpas-
suumik isikkoqarluni oqarpoq aamma nuannerpal-
laanngikkaluartoq ilisinermut peqataassaanga tassa-
mi ikinngutigisanik avatangiiseqarluni iluaqu-
sartorujussuummat. Allammi pisariaqartinneqarpat
ikiuiniarlutik oqartarput.

Issuatsiamik uummateeraliaq

- Ullut ilaanni ikinngutima ilaat oqarfigeqqaarnanga iliveqarfiliarpoq, ataatamalu ilivianut issuatsiamik uummateeraliaq ilillugu. Tuppallernartorujussuuvoq nuannaajallannaqalunilu. Uanga taamaatut iliorsin-naasimassanngikkaluarpunga. Mariep ataataa bussimik ingerlatitsisuuvooq, atuarfimmilu atuartut tamar-

mik nalunngilaat nuannaralugulu. Assersuutigalugu arlaleriarluni Marie atuaqataalu atuarfimmit anga-
laartittarsimavai.

Mariemut atuaqataanullu tamanna oqinneruler-
sitsinngivippoq.

Atuarfimmis isiginnaartitsineq

Ataatama toqunerata kingorna unnukkut isiginnaart-
silluta siullermeerummik takutitsusssaavugut,
uangalu isiginnaartitsissummi isiginnaartitseqataa-
sussaavunga taassumalu tungaanut sivisuumik su-
ngiusarnikuuvugut. Anaanagalu uteqattaarlugu oqa-
loqatigiisutigivarput, naggataagut isumaqatigiippu-
gut isiginnaartitsinissara naammassiniarlugu. Anaa-
namalu isiginnaartitsissut takorusummagu.

Illit sapinngikkuit uanga aamma sapernavianngi-
lara anaana oqarpoq.

Isumaqatigiippugulli kingornatigut festeriaqataa-
niarnata. Ingasappallaassaqaarmi.

- Ullumikkut nuannaarutigisarpa naammassi-
simagakku angajoqqaarpassuummi takkupput tuitsi-
gullu pattalaarluta oqarlutik torrallalluarsimagippu-
taamatuummi oqarfingineqarnissaq aamma pisariaqr-
tikkatsigu, Marie oqarpoq.

Takussaanngitsutut

pineqarluni tujorminaq

Qujanartumik Mariep anaanaa suliffimmini tiiminik amerlanerusuni sulisinnaalerpoq, taamaalillutik Marieu illumi najugaqaannarnissaminut akissaqalerluttik. Marlullutik isumaqarput inunnik amerlasuunik ilisarisimasaqarluni najukkamiinneq ingerlariaq-qinnissamut pingaaruteqartoq, taamaattumillu aamma toqqisisimanartoq.

- Qujanartumillu amerlanngillat uagutsinnik avaqtuaariniartut, akerlianilli inunnik ikiorneqarlularluta tapersorsorneqarsimavugut, kisianni soorunami inoqartuaannarpooq aqquserngup illuatungaaniik ikaaraangamik takunngitsusaarisartunik tamanna pifissami siullermi ilisereernitta kingorna pisarsimavoq. Imaanngilaq ajorniarlamik taama iliortut, arlaannillunniit eqqarsaateqaramik. Naluinnaraalliuna qanoq oqassanerluttik. Aamma takunngitsusaartutut pissuseqartarput.

- Uanga nammineq paasisinnaagaluarlugit, kisianni pitsaenerussagaluarpoq inuit oqaannartartuugunik qanoq aperissanerluttik nalusrugu. Imaluunniit oqaannarsinnaagaluarput tuaviorluttik allatullunniit oqarlutik. Takussaanngitsutut pineqarluni tujorminaaq Marie oqarpoq.

Pifissami siullermi Mariep ikinngutaata ikuininarnermini kaagilioqatiseralugu siunnersuuta nuannerluinnarpooq. Nuannisartorujussuuuvugut aammalu arlaannik suliaqarluni sanileriilluni nikorfamerimi oqaloqatigiilluarnartorujussuugami, pisunillu nuanniitsunik oqaloqatigiinnissamut periarfissatsialassuvivoq.

Mariep allagaa

Asasamik annaasaqarneq!

Taamanikkut Mariep ataataa toqummattu nuannersorpassuarnik misigisaqtaraluarluni aammalu tapersorsorneqarlularlularluni, kisimiilluni eqqarsaatigisarsimisorujussuuuvaa. Aatsaat ukiut marluk qaangi-ummatu Marlep qallunaatoornermi allagaqaasiorsimavoq, tassani siullerpaamik aatsaat aliasunnini oqaasertalersimallugu:

... Asanerpasamik annaasaqarneq allaanngilaq siornatigut inuunerisimasamik inuulluaqqusineq. Eqqaamasat tassaniittuaannassapput, kisiannili siornatigutut innatik, tassami sanileriilluta ingilluta meeraaneq nuannersoq eqqartorsinnaanikuusimavarput. Tassalu taannarpiaavoq inuuninni nuannernerpaatut misigisaqarfiga tamattaallutami aaliangigassat ataatsimooruttarsimavagut, allaat oqqannerit annertunerpaat ingerlattarsimallutigit.

Ilinnut eqqaamassutiginerpaavara illit asanninerit aammalu piffissap ingerlanerani toqqisisimanermik tunisaramma. Asanninneq illit tunniuttakkat allap qaqguluunniit tunniussinnaangisaa. Takorloorsinnaanngilara illeqarnanga qanoq ilius-sagaluarnerlunga, piffissamimi naatsumi tamanna ilinnit nuannaarutigisarsimavara. Ataatatut akissusaaffik tigummisimavat, tamannalu naamassil-luarsimavat. Ataataaneq aamma illit qaqgorsu-armut ingerlaannartussatut isumaqarfingisimasat. Kisianni aasarmat ima pisoqarpoq, tessalu kialluunniit takorloorsimangisaannagaanik tassanngaa-nnaq napparsimalerputit. Siornatigut taama napparsimasimangisaannarlutit.

Nakorsat akissummik qaqliiniarnerat arriippoq. Nappaallu toqussutaasinnaasoq kraefti nappaatigigaa paasitinnejqarluta. Takorloorsimangisaannarluarpara taama nuanniitsigisumik ilaqua-riaraanitta iluanut saassunneqassalluta. Kisianni ulloq taanna aggeravit asannittumillu eqitaarlunga, taamani paasivara arlaannik ajortoqartoq. Oqarputit killiffik tikissimallugu iliuuseqartoqarfiusin-naajunnaarsimasoq. Nakorsanut allaat neriuutaa-russimapput. Siornatigutut taama qiatigisimangisaannarlunga qiasorujussuuuvunga. Taamaaliinnarlutit anaanagalu qimaannarsinnaanngilatsigut. Imaluunniit taamaaliorsinnaavit...?

ASSEQ ASERSUUSTAAANNAAVOQ: NUJISI

*"Ikinngutinik avatangiiseqarneq
iluaqutaasaqaaq"*

Annaasaqarneq

Annaasaqarluni, ujaasilluni nassaareqqissinnaanaguli...

Annaasaqartutut misigisimancerup meeraq assigiingitsorpassuarnik misigisaqartissinnaavaa.

Assersuutigalugu

- Atualeqqaarneq
- Nukappiaqqamik niviarsiaqqamilluunniit qatanngutitaarneq
- Allamut nutaamut nuunneq
- Atuarfimmut allamut nuunneq
- Qinigassat annertuut
- Atuarfimmi klassimik uteqqiineq
- Klassimik ilinniartitsisuusup taarsernera
- Inuuusuttuaranngulerneq – timimi nalunngilluakkat annaani
- Ikinngutaalluartup nuunnera
- Ikinngutaalluartup nuannariunnaariataarnera
- Aanaap/Aataap toqunera
- Avinneq
- Angajoqqaat suliffissaaleqisut
- Niuiarneq
- Napaat ilungersunartoq
- Pigisani erligisaq tammartoq imaluunniit aserortoq
- Uumasuut toqusoq
- Aqqummit tammarneq
- Uumasumik aportittumik takuneq aammalu toqusoq takullugu

Annaasaqarnerinnaq – nassaareqqinneralu suliareq-qiinissamut eqqarsaatigeqqinnissaanullu piffissaq pisariaqartinneqartarpoq.

Assingatulli annaasaqarsimalluni nassaareqqin-nagulu annaasaqarneruvoq aliasunnermik kingune-qakkajuttartoq.

Ilinniartitsisutut meeqqap inuunerani piffinni ar-laqtuni arajutsinaveersaarineq pingaaruteqarpoq, uagullu inersimasut misilitakkatsinnik tunngave-qarluta ajornartorsiitut mikisutut isigisagut meeqqat silarsuaanni annertuujupput piviusuullillu sakkortuut.

Una suliarilerussiuk immikoortullu tullii sammi-lerussigit qisuarinerit ilimagisat ilimaginngisallu qanoq ittuunissaat maluginiartassavasi – suliaq atuar-nunit qanoq qisuararfingineqarnersoq.

Misigisat anniaatillu allanut toqqortaasimasut ka-suttoqqaanggivillutik – nipaatumik malunnanngit-sumillu imaluunniit sakkortuumik qisuarinikkut saqqummersinnaasarpot, qullit aamma kamanneq – saqqummeriataarsinnaasarpot tassanilu ilinniartitsi-sunik malugineqarnissaq isumassorneqarnissarlu pi-umasarineqartarput.

Tamatuma pinissaa annilaangagissanngilat. Atuarfimmi meeqqap ingerlaneranut akissussaasuuninni periarfissaqalissaatit meeqqap annaasaqartup anniaateqartullu ikiornissaanut, tamannalu siusinnerusukkut malugineqarnissamut periarfissaqartinneqarsi-mangilaq imaluunniit siusinnerusukkut oqaasin-ngortinnejqarsimanani.

Tassunga atatillugu pingaaruteqarpoq suliamik ili-simasaqartunik ikiorneqarnissamik soorlu atuarfim-mi tarnip pissusaanik ilisimasaqartumik perorsaa-nikkullu siunnersuinermik ingerlataqartunik inger-lanneqarsinnaaniassammat.

Misigissutsit annaasaqarnerlu

Oqaatsini annaasaqarnermut attuumassuteqartitannut ammalortumik avataatigut nalunaa-qutsiigit.

<i>Paatsiveerunneq</i>	<i>Asaneqannginneq</i>	<i>Nikallunganeq</i>
<i>Silamik kaavitsineq</i>	<i>Ersineq</i>	<i>Annilaanganeq</i>
<i>Misiarneq</i>	<i>Nanertuuteqarneq</i>	<i>Anniarneq</i>
<i>Peersinneqarneq</i>	<i>Anniarneq</i>	<i>Ikiorneqarsinnaannginneq</i>
<i>Imminut nalligineq</i>	<i>Imminut pisuutinneq</i>	<i>Qasuneq</i>
<i>Takornartatut pineqarneq</i>	<i>Nuannaannginneq</i>	<i>Naleqannginneq</i>
<i>Kiserliorneq</i>	<i>Kiffaanngissuseq</i>	<i>Akiniaarusunneq</i>
<i>Ajuallajaneq</i>	<i>Paatsoorneqarneq</i>	<i>Misigissuseerunneq</i>
<i>Ernumaneq</i>	<i>Upperisaqannginneq</i>	<i>Annilaanganeq</i>
<i>Maqaasineq</i>	<i>Aliasunneq</i>	<i>Nuannaassaqannginneq</i>
<i>Nalornisoorneq</i>	<i>Kissaatigineqannginneq</i>	<i>Nikallunganeq</i>
<i>Oqiliallanneq</i>	<i>Initoqutaaneq</i>	<i>Qujamasunneq</i>
<i>Paatsuunganeq</i>	<i>Ikiortissaaleqineq</i>	<i>Nikallunganeq</i>
<i>Annilaarnerujussuarmiinneq</i>	<i>Tuparujussuarneq</i>	
<i>Ikiortariaqarneq</i>	<i>Nukissaarunneq</i>	

Nammineerluitit oqaatsit ilakkit...

Atuartut annaasaannik suliaqarneq

Inuuninni allaaserisara/

Inuuninni annasara

Atuartut nammineerlutik inuunerminni annaasatik isiginjartussavaat. Maannakkuugallartumut atuartut ikinnerit annertuumik annaasaqarnermik misigisaqarsimapput.

Taamaattumik atuartunut erseqqissassallugu pingaaruteqarpooq misigisat tamarmik annaasaqarnermut attuumassuteqarmata atuullutillu.

Atuartut eqqarsarnissaannut oqaaseqarnissaannullu piffissalerluakkit.

Aallaqqaataani arlallit tunniutiinnaqqajaasutut pissusilorsorlutik qisuariaqqaassapput. Ikorfartukkit ipernagillu ikiukkit, namminneq oqaaseqaatigisinnasaminnik piginniinnarsinnaarerat anguniarlugu.

Annernalalaraluarpoq

Inuit assigiinngitsumik anniariaasii assigiinngitsut pillugit aallaqqaasiutitut oqaloqatigiissutigkkit, tamaalilluni pappiaramik uuminnga suliaqarnissaq oqinnerulissammatt.

Anguniagaq uaniippoq, tassa atuartut suliassaq suliarereerpassuk allakkamilu "misigissutsigut tasaaapput timitsinniittut" taava suliaminnut sanilliutissavaat.

Misigissutsit toqqorneqartut aammalu oqaatigineqarnissaminnut periarfissinneqangitsut, timimi anniaateqalersitsillutik pisarmata. Taamatulli aamma inuit misigisaqartarput, aliasunmmik annertuumik nammataqarsimagunik, tamatigullu anniaat timimi anniaatinngorsinnaasarluni. Atuartut ilaannut tungatillugu annerisat misigissutsillu akornanni annilaanganermik aamma kamannermik misigissutinllu allanik takkuttoqarnissaa nalaatsornikkut pisinnaavoq.

Nalaatsortumik pisoqarneranut ilinniartsitsisup atuartunik taamaattut ajornartorsiuteqartunik ikiuinissaanut periarfissiuulluassaaq.

Misigissutsit puigukkat pillugit atuartoq nassuaateqarfigineratigut ikiorniassagaanni, taamatullu misigissutsit suliarinissaanut, tassani isumassuinissaq

qanilaarnissarlu pingaaruteqarput, taamalu anniari-sat tunngavigisaat peerneqassalluni.

Eqqaamallugu suliamik ilisimasaqartunut ikiorne-qarnissamik noqqaasoqarsinnaammat ukununnga, atuarfimmi tarnip pissusaanik ilisimasalik aamma perorsaanikkut, tarnikkullu siunnersortit, tassani isu-maqaruit illit tunniussinnaasannit meeraq suli anner-tunerusumik ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisoq.

Annaasaqarneq aliasunnerlu

pillugit oqallinneq

Oqaaseqaatigineqartut aallaavigalugit arlalinnik su-lieruseqarsinnaavusi:

- Klassimi oqallissaarutitut saqqummiussinertut atorneqarsinnaapput.
- Eqimattani suliaqarnermi oqallissaarutitut atorneqarsinnaapput. Tulliatulli klassip sinneranut oqaaseqartut saqqummiunneqarsinnaallutik.
- Imaluunniit allaaserisatut sammineqarsinnaallutik.

Annaasaqarneq pillugu sammisamut naggasiutigineqarsinnaapput tagiartuinermik tatiginninnermullu sungiusaatit, taakkulu atuakkap uppernerini kingul-lerni atuarneqarsinnaapput.

Timigissarneq, timersorneq, pinguarneq, qalipaa-neq, titartaaneq, nipilersuutinut tusarnaarneq aamma misigissutsinik annissiniaraanni oqaloqatigiissute-garneq tassani sammisassatsialaapput.

Inuuninni titartagartaliussaq

Ajornanngitsumik paasinartumillu titartagartaliussat nuannersuusarput, aningaasaqarnermut tunngasut oqaluttuaralugit, silap pissusaa, assigisaallu.

Titartagartaliussalli aamma inuttut inuunitsinnut tunngassuteqartunik oqaluttuarnermi aamma atorneqarsinnaapput.

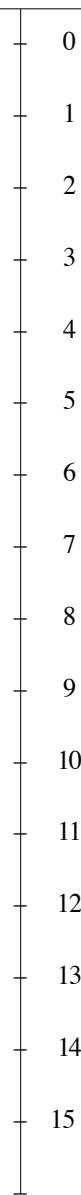
Illit inunngorninninngaanniit maannakkumut inuunerpit qanoq iliartuaarsimanera misilil-lugu titartagartaliussamut oqilisarlugu nassuaasinnaanerit misiliguk.

Ajungitsorujussuuvoq

Ajungilaq

Ajorpoq

Ajortorujussuuvoq

Ukiutit

Inuuninni annaasakka – pigisat annaasakka

Siusinnerusukkut sularisimasat "Inuuninni titartagartaliussaq" takuuk.

Illit inuuninni suut ingerlalluarsimanngitsut eqqarsaatigilluassavatit.

Piffissami nikallungaffigisanni pigisannik imaluunniit nuannarisannik annaasaqarsimaninnik pissuteqarsimappat?

Annaasatit annertuut annikitsullu inuuninni misigisatit misilillugu allaaserikkit:

Annaasaqarneq aliasunnerlu pillugit oqallinneq

Oqaaseqaatigineqartut atuakkit.

Klassimi sammisat ataasiakkaarlugit oqaloqatigiissutigisigit.

Oqaloqatigiinnerup misigissutsit suut pilersippai? Suna sapernarnerua?

Qanoq ililluni ajornartorsiutit aaqqinnejqarsinnaappat? Aaqqinnissai ajornanngittuaannarpa?

1. *Tassanngaannartumik ilaquuttatit nunagisassi isuata illuatungaanut nuuttaria-qalerput, pissutigalugu ataatat anaanalluunniit allamik suliffittaarsimammat.*

2. *Førstehold-inut siullerpaamik ilaasussanngortutillu niut napivat.*

3. *Ikinngutiginerpaasavit ataataa toqoqqammerpoq.*

4. *Atuaqatit angallannikkut ajutoornermi toqusimavoq.
Ilisaanerani angajoqqaavi oqaloqatigivatit.*

5. *Iikinngutiginerpaasavit qatanngutaa arnaq imminorsimavoq.*

6. *Qitsuutit aportissimavoq. Tamaaniinnarsuaq
toqungajalluni aqqunartitersimasoq nassaarivat.*

7. *Qatanngutit niviarsiaraq arfineq pingasunik ukiulik aakkut kræftimik toqquteqarpoq.*

8. *Siumut kalerreqqaanngivilutit angajoqqaavit avinniarlutik oqaluttuuppaatsit.*

9. *Tallimanik ukioqarputit aqqutissallu tammaasimallugu.*

10. *Atuarfittaanni ulloq siulleq atuarputit, ilisarisimasaqanngivipputillu.*

11. *Illit angajoqqaatillu nunamut allamut nuuppusi,
oqaasii ileqquilu illit nalulluinnarpaitit.*

Aliasunnerup ingerlaarnera

Inuunermi annaasaqarnerit annertuut ilungersunartullu aliasuuttingortarpuit.

Aliasunnerup killiffii sisamat uani atuakkami siusinerusukkut allaaserineqarput:

- 1) Silaqassorissutsikkut misigissutikkullu annaasaqarnermik akuersineq.
- 2) Aliasunnerup misigissusaanit kaanngariartorneq.
- 3) Piginnaasanik nutaanik pigisaqalerneq.
- 4) Siumut aallarneq. Inuunermi annaasaq eqqaamasatut isigalugu ingerlaqqinnissap ilinniarnissaa.

Una maleqqissaagassatut paasineqassanngilaq, kisanni aliasunnerup ingerlanerani "suliassatut" ingerlaneqassalluni.

Titartaganngorlugu atuartunut takutinniaraanni, taava ingerlaarnera kaavittutut allaaserineqarpoq, tassanilu suliassat ataasiakkaat tulleriilarlugit uteq-qinnejartarlutik.

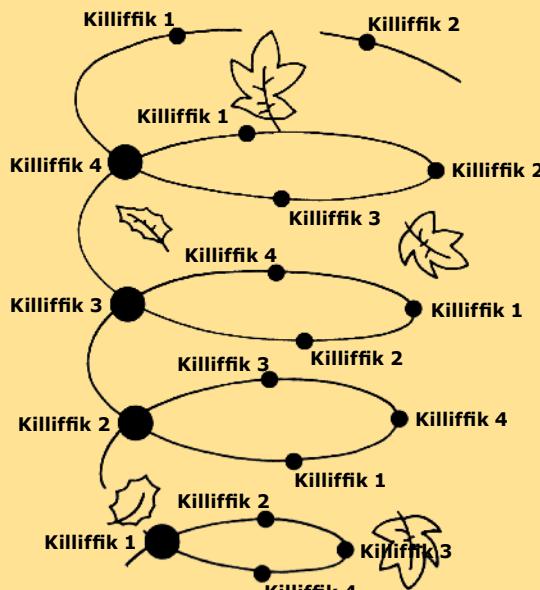
Taamaammat oqaatigineqarsinnaanngilaq aliasunnerup ingerlaernerani aallaqqataanit aallarteq-qittoqaqqissinnaassanersoq, aamma suliariniagaq taannarpianguaq immaqa arlaleriarluni ingerlavigisimagaluaq pigaluaraaniluuniit.

Siusinnerusukkut suliarisimasaq suliassatut tigu-gaanni, taava suliap naammasseriikkap suliareqqinnera piffissaajaataanaviangilaq. Takusinnaasasit suliassami 1)-imi silassorissutsikkut misigissutikkullu annaasaqarnermik akuersineq assersuutigineqarsinnaavoq.

Ingerlaarneq sivisorujussuvooq, pisullu misigissamasat uteqattaarneri apeqquataillugit, aammalu annaasaq peqatigalugu ingerlaneqartartut aqquaar-neqartarlutik, naak annaasaq peqataanngikkaluartoq. Pisuni arlaleriarluni nassuerutiginnissinnaaneq uteqattaarneqaruni, taava annaasaqarsimanermut akue-rinninnissamut qanilliartuutaassaaq.

Tassalu taannarpiaq pineqarpoq, atuakkami oqaatigineqartut siullit ilaanni allassimammat, "aliasu-teqarnerup killiffinit anisaqattaarneq iseqlattaa-nerlu"

Aliasunnerup saniatigut ullormut suliassat aamma isumagisariaqartarpuit. Tassalu aliasunnerup ingerlaarnera aamma ulluinnarni inuunitsinni sunnerneqartar-

poq. Aliasunnerup ingerlanerani killiffit uteqattaar-fiusarput, tassanilu ilorlikkut inuunermi, ineriartor-nermilu pisariaqtitat, aamma silarlikkut inuunermi ulluinnarni piumasaqaatitaqartarmata.

Meeqqat pineqartillugit ilorlikkut ineriartornermi pisariaqtitaat pingaaruteqartorujussupput. Mee-raanermi piginnaasat annertuut ineriartorneri, soorlu eqqarsarnerit, misigissutikkullu inerikkiartornerit pisarmata. Ineriartornerup tamatuma nassatarisarpai, meeqqap imminut paasinissaminut aamma avatangjisit meeqqap ineriartornermini silarsuarmut immi-nulu paasininnera annertusippat, taava annaasaqarnermut paasinissinnaanera aamma allannguu-teqassaaq.

Annaasaqarnerup tungaatigut ineriartornikkut nalimmassaataasut taaku, inuunerp ingerlanerani takkutuartassapput, kisiannili meeraanermi sakkortuutut misigiffiusassallutik, tassani piginnaasat pingaartut ineriartormata.

Aliasunnerup atuartunut paasinarsarlugu saqqumiunnissaa kissaatigigukku quppernerup tullia atorneqarsinnaavoq.

Titartakkami suna pineqarnersoq nassuaatigi-neqareerpat taava atuartut nammineerlutik killiffit assiginnigsut spiralinut allassinnaavaat.

Aliasunneq

Toqu taassaavoq inuunerup naggataa.

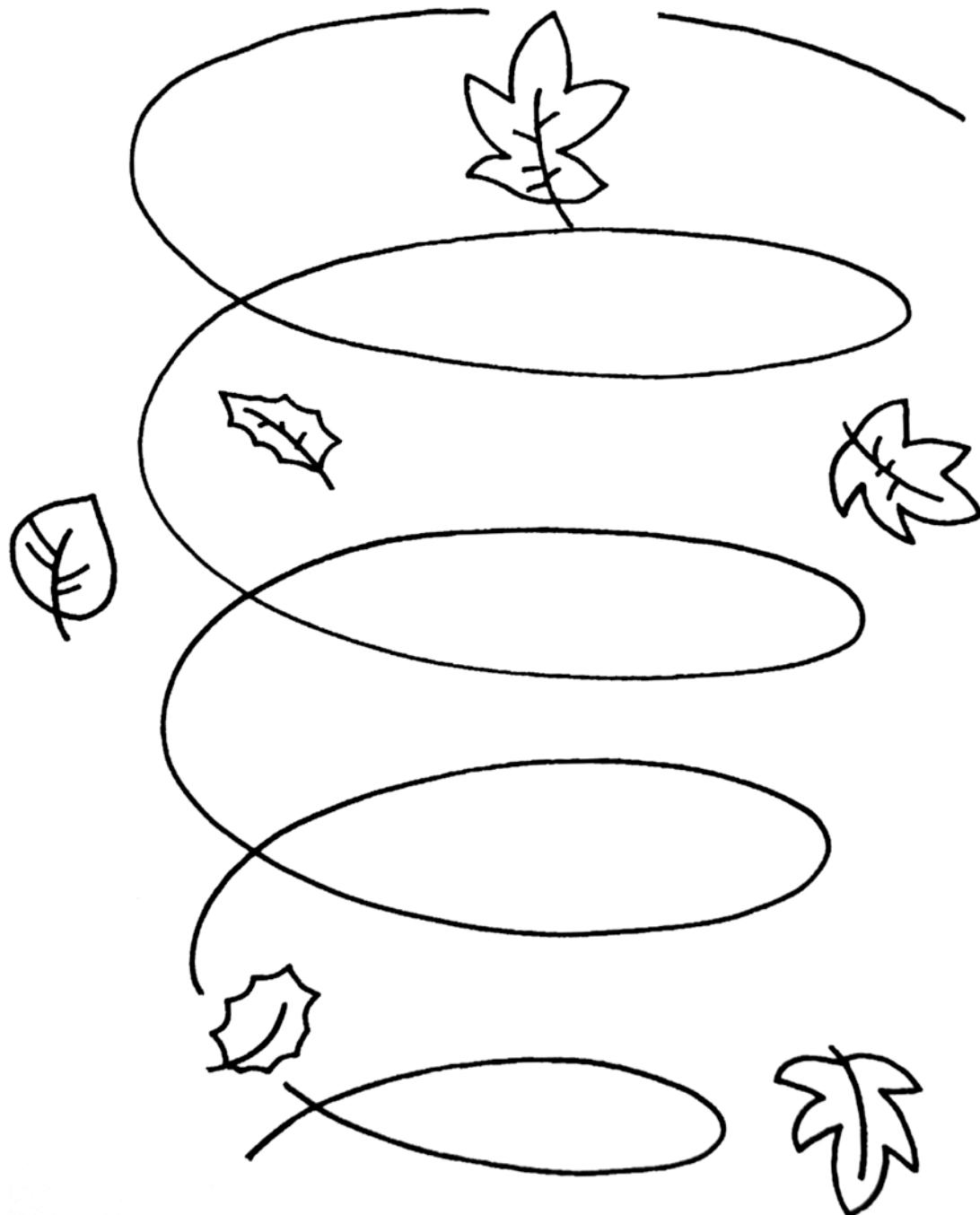
Toqusut uteqqinngisaannassapput.

Asasamik annaasaqarneq paasilluaraanni aliasunneq annertooq pinngortarpoq.

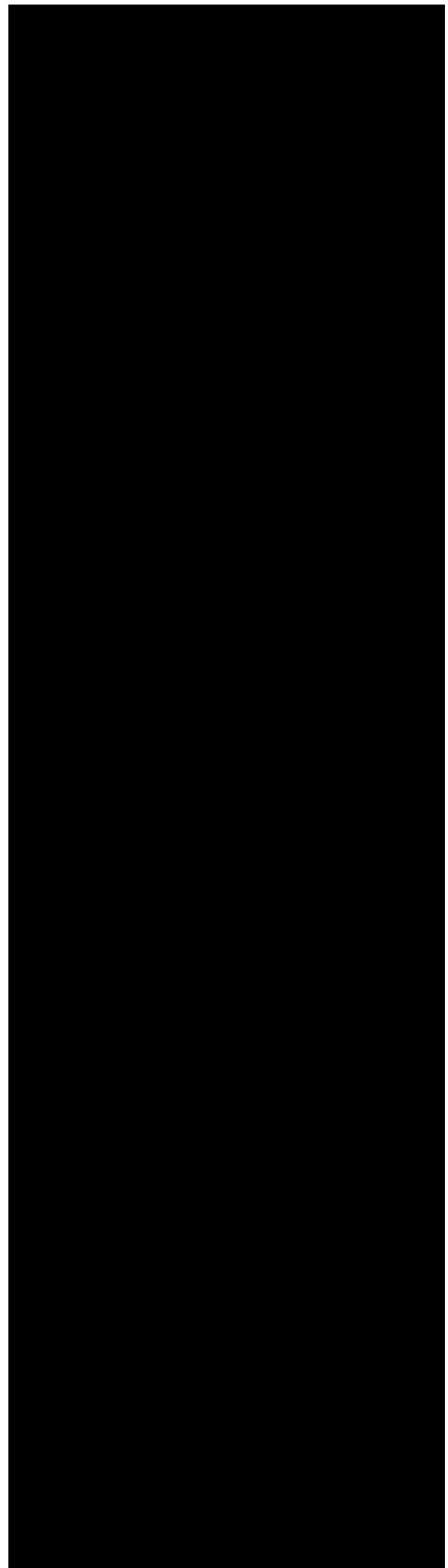
Oqartoqartarpoq: "Sivitsorpat aliasukkunnaassuutit".

Taamalli ajornanngitsiginngilaq. Aliasunneq imaaliallaannaq piffissap ingerlanerani peersinnaanngilaq. Aliasunneq takkuttarpoq peeruttarlunilu.

- Soorlu immap malii assigalugit.
- Soorlu anoraannguami piluttat ammalortutut kaavillutik qummut tingisinneqartut assigalugit.

Toqu

Illit toqulu

Meeqqat toqu sumi takusarpaat?

Meeqqap inuusuttuaranngunnginnermini toqusut 15.000-it takoreersimassavaat. Taakkulu filmini, isiginnaartitsisarfinni, tv-mi, qarasaasiami pinguaatini, titartakkani, aviisimilu takusarpaat. Ataasiaanavillutilli toqusumik ataasiinnavimmik takusimasallutik... qaqtigoorpoq.

Siliani taariikkattut meeqqat inuiaqatigiinni teknologisk-iusumi nutaaliasumilu inummik toqusumik qaqtiguinnaq takusarsimassapput. Toqu angerlarsimaffimmit avatangiisimilu qanigisaanni ersitumik takussaanngilaq. Tamanna peqqinnissaqarfinni toqqortatut pisarpoq.

Paatsuuinikkut meeqqamut mianersuussiniarneq siunertalarugu ilaqtut ilaat toqukkut qimagunnerani meeraq ilaatinneqarneq ajorpoq. Taamatullu aamma illerfiup matunnginnerani meeqqap toqusumik takunnittarnera qaqtigoorluni.

Meeqqap toqup piviusuuneranik nassuerutiginninnissaminut pisariaqartita taamaalilluni pinngitsoortinneqartarpoq, tamannalu ima kinguneqakka-juttarluni, tassa meeqqap takorluuinera piviusumii-neralu isiginngitsuusaarneqartutut pineqartarnera annertunerulertermat.

Illit toqulu

Atuartut toqusumik takunnissimanerannut tunngasumik allaaserinnitsikkit. Takorluukkanit, taamatullu piviusunik.

Oqaloqatigiigitsi:

- Sooruna atuartut ikittuinnaat kisimik toqusumik takunnissimasut.
- Tusagassiutit toqusut pillugit qanoq oqaluttuartarp, aammalu sammisamut isigininnerat qanoq ittuua?
- Tusagassiutitigut takutinneqartartunut sanilliullugu piviusumi toqu qanoq isikkoqarpa.

Film-i imaluunniit piviusoq

Klassimi tusagassiutit aamma toqu pillugit oqallineq ingerlateqqinnejassaaq.

Oqaloqatigiigitsi:

- Sooruna tusagassiutini toqu eqqartorneqaraangami taama pissanganarsaardeqartigisartoq annertutul-lu isigineqartarluni.
- Sooruna ilissi toqumut takorluuinersi taama eqqis-sisimarpalutsigisoq pissanganarpalunngitisorlu.
- Tusagassiutit toqumut isigininnerat eqqortuuppat, taava inuit qassit 50-iliinissartik angumerissavaat?

Illit toqulu

Misilikut toqu piffinni assigiinngitsuni sumi misilittagaqafiginerlugu-

Allaaserisinnaavatit piviusumik misigisimasatit aammalu takusimasatit, tusarsimasatit imaluunniit atuarsimasatit.

Filmi imaluunniit piviusoq?

Toqu tv-mi, filmimi aviisiniluunniit takutinnejaraangat isikkua illit nammineq isummannik titartaruk.

Kingornatigullu illit nammineq piviusumi toqu takugaangakku qanoq misigisarnerlutit titartaruk. Ajunngilaq siornatigut toqusumik takunkuuusimanngikkuit, imaluunniit toqusumik misigisaqarsimanak.

Illit nammineq misigisat aamma eqqortuusorisat titartaannassavat.

Filmi, tv aamma aviisi

Piviusoq

Immissinnut paarigitsi

Immissinnut paarigitsi

"Immissinnut paareqatigiigitsi" tassa immikkoortumi uani pineqarpoq.

Immikkoortut siullit suliaqarfingereerlugit, maanana atuartut malugisimassavaat, ikinngummit ilaqtanillu ikiorneqanngikkaanni tapersorsorneqanngikkaannilu qanoq nuanniitsigisartoq.

Inuuunermi attuumassuteqartunut tamanut atuuppoq – minnerunngitsumillu nuannaanngikkaanni, annaasaqarsimagaanni imaluunniit aliasummik pigmaqaraanni.

Immikkoortoq una naggasiutitut suliassanik sungiusagassanillu assigiinngitsunik imaqarpoq, taakkulu immikkut tamarmik ersersinniarpaat ikinnguteqarnissap qanoq pingaaruteqartiginera, tatigeqatigiissinnaalluni, inoqatinullu isumassaasinnaalluni soqutiginnissinnaallunilu.

Ikiorneq iliunnginnerluunniit

Oqallissaarut unaavoq, tassa atuartut pisimasoq naatsumik allaaserissagamikku:

- Inoqammut allamut iliorsimagamik, kingornatigullu peqqissimillutik.
- Imaluunniit pisimasumi qanoq iliuuseqarsimannginnamik peqqissimisut. Atuartut immikkut pisimasumik nassuaateqasapput. Immikkullu tamarmik nassuiassavaat pineqartoq qanoq iliussanersoq pisoq aqagu pippat.

Oqalorqatigiissutigisiuk:

- Oqaluttarisassinni pisami ilisarnartunik peqarpa? Assersuutigalugu qinngasaarineq, nakkarsaaneq, soqutaannginneq, ajussuseq, qunutuneq, periusissaarunneq, siulluniarnissamut annilaanganeq, paatsuukkamik tunuarsimaarneq, il.il.
- Sooruna inoqatinut iliuusererututaraluagut iliuuserineq ajorigut.
- Iliuusererututanut iliorsinnaanerput pikkoriffingerulersinnaavarput?

Iliuuseqarluni – ima-luunniit iliuuseqarnani

-Inummut allamut iliuuserisimasat peqqissimissutigisallu pillugu allagit.

-Imaluunniit inummut allamut iliuuseqarsimanninnerit pillugu peqqissimissutit allaguk.

Ikiuilluni... kisianni qanoq?

Suut tamarmik qaamasumik ajornartorsiuteqanngitsumillu ingerlagaaangata ikinngutiginneq oqitsumik ingerlasarpoq. Sapernarseriataartaporli nammineq ikinngutigisap tassanngaannaq nuannaarunnaarnera tuppallersagassaajunnaarneralu paasillugu.

- Taavami qanoq iliussaanga?
- Taavami qanoq ikinngutaalluassaanga?

Suliassatut tullertut ajornartorsiut taanna pillugu oqaloqatigijittoqassaaq.

"Isumassuilluarnermut" oqariartuutit 20-it

Naalungiarsuit sinitsillutik toqusartut pillugit nunarsuaq tamakkerlugu peqatigiiffiup aliasuuteqarnermisumassuilluarnermut oqariartuutinik 20-inik suliaqarsimavoq.

Klassimi oqaloqatigiiusutigisaq, tassalu ikinngumik aliasuttumik ikiuinermut tunngasoq pineqartillugu, taava Oqariartuutit 20-it ilinniartitsisumut iluaquataalluartarpuit.

- Ilisimassavat aliasummik suliaqarneq pissusissamisoormat pisariaqarluilu.
- Aliasuuteqartoq najussavat ajornartorsiutaalu iluarsiarsarinagu.
- Anniaatigisaa akuersaassavat, iserfiginissaa ilikkarlugu, peer niassanngilallu.
- Tusaassavat – pingaartissavallu aliasuttup ilinnut oqaluttuai tusarnaassagakkit.
- Uteqattaarinera akuerissavat.
- Oqaluppallaarnaveersaassaatit – aamma annaasaanut soqutaanngitsutut isigilersisisinnaasunik tuppallersaanaveersaarlutit.
- Kinaluunniit nammineq aliasuttariaatsini atorlugu aliasuppat akuerissavat – aamma aliasuut sunalunniit kukkusuuنانيلو eqqortuunngimmatt ilisimassavat.
- Akuerissavat kialuunniit misigissutsini eqqortuutinniarsarissanngimmagit.

- Aliasoqataasup sapinnippagu aliasuumik eqqartueqatigiinnissamik kajumissaarsinnaavat.
- Aliasuuteqartut annaasaminnik naalliuuteqarnerat nassuerutigissavat.
- Imminut pisuutilluni oqaluttumut imaluunniit unneqqaserluttumut akornusiissangilatit.
- Aliasuuteqartup toqusup uteqqinngisaannarnissaanik takunninnissaanik ikiussavat.
- Qimagaasimasoq aliasunnissaanik piffissaqartissavat.
- Aliasuuteqartoq toqusumut piviusunik eqqaammasaqarnissaanut piviusumillu inooqateqarsimaneranut pisinnaatissavat.
- Aliasuuteqartoq annaasaminik eqqartuinissamut pisariartitsiffiani akuersaassavat.
- Aliasuuteqartoq anniaatiminik suliarinnissaanut kajumissaassavat aamma misigissutsini tamaasa takutittassagai eqqartuussinani.
- Meeqqat aliasuutip ingerlanerani inersimasunut peqataatinneqartarnissaannik periarfississavatit.
- Eqqaamassavat inuit aliasuuteqartumik aallaqqaataanili najuisimagaluit piffissap siviksups qaangiunnerani tammartarmata.
- Ikiuiniarluit neqeroornerit itigartinneqaruit unitsissangilat.
- Aliasuuteqartoq inuuunissaanut asanneqqissinnalaernissaanullu kajumissaassavat – kisianni aatsaat piareertutut misigisimalerpat.

"Inuuneq piviusoq"-mit oqaluttuat atukkit

“Cases”-it amerlasuut atuakkami sumi tamaaniittut assersuutinut piviusunut atorneqarsinnaapput, tassanilu takuneqarsinnaavoq allat aliasumminnik suliarinninniarnerminni qanoq ikiorneqarsimanersut, imaluunniit ikiorneqarsimanngimmersut.

Ikiuunneq... Qanormi? 1.

Ikinnutigilluakkannut nikallungasumut aliasuttumullu ikiuunnissamut periarfissat amerla-suujupput.

Periarfissat atuarluakkit –kigaatsumik sukumiisumillu – quppernerullu tullianiitut apeqqutit akissuteqarfigikkit.

- *Iliusai qanoq ikkaluartut akuerissavakka*
- *Allanngornanga ileqqorisakka ileqqoriinnassavakka soorlu susoqarsimanngitsoq*
- *Qanorsuaq qianissaanik oqalunnissaanillu kaammattussavara*
- *Oqaluttuutissavara allat suli ajornerusumik misigisaqartut*
- *Akulikitsumik pulaassavara*
- *Misiginneqataanera tamakkiisumik takutinniassavara*
- *Nammineertissavara*
- *Iliuuserisai paasissavakka akuliutissanngitsutut kaammattoraanga*
- *Ulluinnarni atukkanik aporfinnik ikiussavara*
- *Oqaluttuutissavara inuit allarpassuit qanoq toqqisisimannngitsigisut*
- *Kaammattussavara annaasani aliasunninilu oqaluuserissagaa*
- *Ulluinnarni suliassanik ikiussavara, soorlu illumi suliassanik ilinniagassanillu*
- *Oqaluttuutissavara "Erniinnaq qaangissavat" "Sivitsorpat aliasukkunnaassuutit"*
- *Kajumissaassavara arlaanik nereqqullugu sinilluaqqullugulu*
- *Sila, timersorneq assigisaalu pillugit oqalussaanga*
- *Qanittumiissaanga pisariaqartilissappanga
ajornanngitsumik pissarsiarineqarsinnaallunga*
- *Suut tamarmik ajornerusinnaanerannik oqaluttuutissavara*
- *Nikallungavallaaqqunagu pisullu eqqarsaatigivallaaqqunagit kaammattussavara*

Ikiuunneq... Qanormi 2.

1. Ikinngutinnut nikallungasumut isummat malillugu ikiutissat pitsaanerpaat tallimat allakkit.

a

.....
.....

b

.....
.....

c

.....
.....

d

.....
.....

e

.....
.....

2. Ikinngutinnut nikallungasumut isummat malillugu ikiutissat pitsaannginnerpaat tallimat allakkit.

a

.....
.....

b

.....
.....

c

.....
.....

d

.....
.....

e

.....
.....

Nipanngerlutit tusarnaarit!

Allat ikiorusukkaanni pingaaruteqartorujussuuvoq tusarnaarsinnaaneq – ilumut tusarnaarlugit qanoq oqartoqarnersoq.

Taamatut aatsaat allat pisariaqartitaat paasineqarsinnaapput qanorlu pitsaasumik ikorsiinissaq tunngavilerneqarsinnaalluni.

Atuartut 12-15-nik ukiullit tusarnaarnissamut pikkorinnerpaajunngillat.

Kisianni sungiusaat quppernerni siuliiniittut eq-qaamallugit ataani siunnersuutit tusarnaarsinna-nermut suleqatigiissinnaanermullu sungiusaatit aq-qtigalugit atuartut qanoq “siutit ammatinnissaannut” pikkorinnerulissapput.

Tusarnaarsinnaanermut sungiusaat

Issiaviit marluk qeqqaniitillugit atuartut iloqqasun-gorlugit inissikkit.

Atuaqatigiit aalajangissavaat suna ulluni kingul-lerni sammineqartoq oqallisigissanerlugu. Oqallisia-saq siammassisuussaaq amerlanernullu soqutiginar-tuussalluni.

Allattuiffisanut arlalinngut makkuallanneqassapput:

- Oqaluuserisassaq oqaluuserissavat saninniittoq qanoq oqarnersoq tusarnaarnagu
- Oqaloqatigisat oqaloqatigissavat, tusarnaassavat ikiorlugu oqaloqatigiinnerup ingerlaannarnissaanut
- Oqaqqusaangilluinnarputit
- Allanik oqassanngilatit taamaallaat
  - “aap”, “naamik” aamma “naluara”
- Oqaluttumut akuliutuussaatit nammineq oqaaseqarussullutit
- Oqallisigisaq pinnagu tamaallaat sila oqallisigissavat
- Nammineq allanik isumassarsigit

Paarlaattarlutik atuartut marluk makitsisassapput issiavinnullu qeqqaniittunut ingillutik, makitaminnilu allassimasut iliuuserilerlugit.

Oqaloqatigiinnerit assersuutigalugu ima ingerlasinnaapput

- Tamarmik ataatsikkut oqallippuit imminnut tusarnaarnatik
- Oqaluttoqanngilluinnarpoq
- Ataatsip oqallinneq unitsinnaveersaartippaa, kisiannili unitsinneaqattaarluni
- Ataaseq oqaluppoq appaanilli soqutigineqarani
- Ataaseq oqaluppoq appatalu soqutigineqarluunarpaq taamaallaalli akisarluni “aappi”-mik “Naagga”-millu
- Tamarmik oqaloqatigiilluarput oqaloqatigiinnerlu ikioqatigiillutik ingerlaannartillugu.

Atuaqatit malinnaassapput oqaloqatigiinnerullu inger-lasimanera oqallisigalugu.

“Oqaloqatigiinnerit” kingorna tamatigut uku oqal-lisisigisig:

- Oqaloqatigiinnermi suut ingerlalluartitsisarpat suullu unittoortitsisarlutik?

Eqimattakkaarluni sulineq

– oqaasertaqanngitsoq

Atuaqatigiit eqimattanut inissikkit tamarmik 3-4 inuttalerlugit.

Eqimattat tamarmik tunineqassapput allakkat puussaanik “pinnguaatinik katitertakkanik” imalim-mik.

Eqimattat tamarmik katitertakkanik assiginnik tunineqasapput. Katitertagaq sananeqassaaq soorlu A4-mik ilusilersorsimasumik (geometrisk figur) arfineq pingasunngorlugu assigiinngiaartunik qiorstarsima-soq.

(Anguniagaq unaavoq katitertakkani ataaseq al-lakanik puussani tamani allamiittuniit taarserne-qarsimassammat katitertakkat naammassineqarsin-naajunnaarsillugit)

Ilinniartitsisup takutissavaa katertagaq qanoq isik-koqassanersoq arlaalullu eqimattanit tamanit taku-neqarsinnaasunngorlugu nivinngarlugu.

Suliassami anguniarneqarpoq eqimattat sorliit sivikinnerpaamik naammassinnissiinnaanersut taku-niarlugu.

Sulinerrulli nalaani oqaluttoqanngilluinnassaaq atuartullu imminnut attortassanngillat.

Malittarisassanik unioqqutitsisut klassip silataanut anisinneqassapput suliap naammassinissaata tungaanut.

Suliap naammassinissaanut nuillalaarnerit ingasap-pallaalerpata suliaq unitsinneqassaaq suleqatigiinne-rullu ingerlasimanera klassimi oqallisigineqassalluni.

Oqalisigisiuk:

- Suliap oqallisigeqqusaannginnera qanoq misigisimanarpa?
- Eqimattami ataasiakkaat qanoq inissismalerpat?
- Oqatsit atornagit suut allat attaveqaqatigiinnermi atorpisigit?
- Ikioqatigiinnermut suleqatigiinnermullu suut ilikkarpisigit?

Neriuffiit Kattuffiat

Postboks 1546
Aqqusinersuaq 48
3900 Nuuk

Tlf. +299 49 04 89
Fax +299 31 25 04

neriuffik@greennet.gl
www.neriuffik.gl

Ukiut ikaarsaarfiiit angunnginnerini meeqlaat takusima-sinnaavaat toqusut 15.000-t... filmini, isiginnaartitsisuni, qarasaasiakkut pinnguaatini, titartakkani, aviisini, sapaatip akunnikkaarlutik saqqummersartuni – piviusumilli toqusuni ataasiinnaq... qaqtigut.

SAPIISSUSEQ apeqqutaavoq. Sapiissuseqarfigalugu atuartut periarfissinnissaat misigissutsiminnik inuunermilu apeqqutinut annertuunut oqaloqataasinnaanermut soorlu annaasaqarner-mut, aliasunnermut toqumullu.

Saqqummiussap uumap siunertaraa illit, ilinniartitsisoq, ulluinnarni oqaluuserineqarpallaartanngitsut isumaqar-luartumik atuartitsisinnaaninnut upperinninnissamut sapiissutsimillu tunineqassasutit